

**Program Operacyjny
Współpracy Transgranicznej
Rzeczpospolita Polska
- Republika Słowacka
2007-2013**

Projekt z dnia
22.02.2007 roku

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PROGRAMIE.....	4
1.1. WSPÓLNY PROCES PRZYGOTOWANIA PROGRAMU.....	4
1.2. OBSZAR WSPARCIA PROGRAMU.....	5
2. ANALIZA SPOŁECZNO - GOSPODARCZA.....	6
2.1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	6
2.2. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA.....	9
2.3. GOSPODARKA.....	10
2.4. LUDNOŚĆ	13
2.5. TURYSTYKA.....	18
2.6. DZIEDZICTWO HISTORYCZNE I KULTUROWE.....	19
2.7. WSKAŹNIKI KONTEKSTOWE	20
2.8. ANALIZA SWOT	21
3. DOŚWIADCZENIA W REALIZACJI WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ	23
3.1. PROGRAM WSPÓŁPRACY PRZYGRANICZNEJ PHARE.....	23
3.2. INICJATYWA WSPÓLNOTOWA INTERREG III A.....	24
4. STRATEGIA	25
4.1. WSPÓLNA STRATEGIA TRANSGRANICZNA	25
5. PRIORYTETY	26
5.1. PRIORYTETY I OPIS TEMATÓW	27
5.1.1. <i>Priorytet I: Rozwój infrastruktury transgranicznej</i>	27
5.1.2. <i>Priorytet II: Rozwój społeczno-gospodarczy</i>	31
5.1.3. <i>Priorytet III: Wsparcie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)</i>	35
5.1.4. <i>Priorytet IV: Pomoc techniczna</i>	37
5.2. LISTA INTERWENCJI PODZIELONYCH ZE WZGLĘDU NA KATEGORIE.....	40
6. ZGODNOŚĆ PROGRAMU Z POLITYKAMI WSPÓLNOTOWYMI I NARODOWYMI	48
6.1. ZGODNOŚĆ Z POLITYKAMI WSPÓLNOTOWYMI	48
6.2. ZGODNOŚĆ Z POLITYKAMI NARODOWYMI	51
7. PLAN FINANSOWY	52
7.1. ROCZNY PLAN FINANSOWY WSPARCIA Z EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU ROZWOJU REGIONALNEGO	52
7.2. UDZIAŁ WSPÓLNOTOWY I PARTNERÓW KRAJOWYCH, WYSOKOŚĆ WSPARCIA Z EFRR	52
8. SYSTEM WDRAŻANIA.....	53
8.1. POZIOM ZARZĄDZANIA PROGRAMEM.....	53
8.2. DZIAŁALNOŚĆ STRUKTUR ZARZĄDZAJĄCYCH	54
8.2.1. <i>Instytucja Zarządzająca</i>	54
8.2.2. <i>Instytucja Krajowa</i>	55
8.2.3. <i>Instytucja Certyfikująca</i>	55
8.2.4. <i>Instytucja Audytowa</i>	56
8.2.5. <i>Instytucje Kontrolne</i>	57
8.2.6. <i>Instytucje Pośredniczące</i>	58
8.2.7. <i>Wspólny Sekretariat Techniczny</i>	58
8.2.8. <i>Komitet Monitorujący</i>	58
8.3. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY.....	59
8.4. ZARZĄDZANIE FINANSOWE	61
8.4.1. <i>Przepływy finansowe</i>	61
8.4.2. <i>Kontrola finansowa</i>	62
8.5. PROCEDURA SKŁADANIA I OCENY WNIOSKÓW, REALIZACJA PROJEKTÓW	62
8.5.1. <i>Przygotowanie wniosku</i>	62
8.5.2. <i>Składanie wniosków</i>	63
8.5.3. <i>Ocena formalna</i>	64
8.5.4. <i>Ocena kwalifikowalności</i>	65
8.5.5. <i>Ocena techniczna</i>	65
8.5.6. <i>Decyzje w sprawie współfinansowania i podpisanie umowy</i>	65

9. ROZPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O PROGRAMIE I DZIAŁANIA PROMOCYJNE.....	66
10. TECHNOLOGIA INFORMACYJNA ORAZ PROCEDURY WYMIANY DANYCH KOMPUTEROWYCH MIĘDZY PAŃSTWAMI CZŁONKOWSKIMI A KOMISJĄ EUROPEJSKĄ ...	68

Dokument zostanie uzupełniony o deklarację współpracy, informację nt. porozumień polsko-słowackich oraz Raport oddziaływania na środowisko dla programu, a także analizę ex-ante.

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PROGRAMIE

1.1. Wspólny proces przygotowania programu

W 2005 roku rozpoczęto przygotowania do Nowej Perspektywy Finansowej Unii Europejskiej 2007-2013. W nowym okresie programowania działania wspierane ze środków Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG kontynuowane są w ramach Celu 3 Polityki Spójności UE określanego jako Europejska Współpraca Terytorialna (EWT). Jednym z elementów EWT jest współpraca transgraniczna, której celem jest rozwój transgranicznych działań o wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym poprzez realizację wspólnych strategii na rzecz trwałego rozwoju terytorialnego.

Prace nad przygotowaniem dokumentu programowego dot. współpracy polsko-słowackiej w Nowej Perspektywie Finansowej rozpoczęto w grudniu 2005 roku spotkaniem przedstawicieli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego Rzeczypospolitej Polskiej (Instytucja Zarządzająca) oraz Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego Republiki Słowackiej (Instytucja Krajowa).

W styczniu 2006 roku została powołana Grupa Robocza, w skład której weszli przedstawiciele:

- Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (Rzeczpospolita Polska), Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego (Republika Słowacka);
- Wspólnego Sekretariatu Technicznego programu INTERREG III A Rzeczpospolita Polska - Republika Słowacka;
- Urzędów Marszałkowskich województw: podkarpackiego, małopolskiego i śląskiego (Rzeczpospolita Polska);
- Wyższych Jednostek Terytorialnych krajów: Prešovskiego i Žilińskiego (Republika Słowacka);
- Euroregionów: Beskidy, Tatry i Karpackiego.

Odbyły się następujące spotkania Grupy Roboczej:

- 30-31 stycznia 2006, Bratysława – pierwsze spotkanie polskich i słowackich członków Grupy Roboczej;
- 16-17 marca 2006, Kraków – drugie spotkanie polskich i słowackich członków Grupy Roboczej;
- 10-11 maja 2006, Turčianske Teplice (Žilinský Kraj) - trzecie spotkanie polskich i słowackich członków Grupy Roboczej;
- 13-14 lipca 2006, Myczkowce (województwo podkarpackie) - czwarte spotkanie polskich i słowackich członków Grupy Roboczej;
- 2-3 sierpnia 2006, Bratysława – spotkanie robocze przedstawicieli polskiego Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, słowackiego Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego oraz Wspólnego Sekretariatu Technicznego;
- 9-10 sierpnia 2006, Warszawa - spotkanie polskiej części Grupy Roboczej;
- 23-24 sierpnia 2006 Vyšné Ružbachy (Prešovský Kraj) – piąte spotkanie polskich i słowackich członków Grupy Roboczej;

- 11-12 września, 2006 Warszawa – spotkanie robocze przedstawicieli polskiego Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, słowackiego Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego oraz Wspólnego Sekretariatu Technicznego;
- 20 września 2006, Warszawa – spotkanie polskiej części Grupy Roboczej;
- 3-4 października 2006, Wisła (województwo śląskie) - szóste spotkanie polskich i słowackich członków Grupy Roboczej;
- 22-23 listopada 2006, Bratysława - spotkanie robocze przedstawicieli z polskiego Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, słowackiego Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego oraz Wspólnego Sekretariatu Technicznego;
- 27-28 listopada 2006, Terchova (Žilinský Kraj) – siódme spotkanie polskich i słowackich członków Grupy Roboczej;
- 8 grudnia 2006, Warszawa - spotkanie robocze przedstawicieli polskiego Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, słowackiego Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego, Wspólnego Sekretariatu Technicznego oraz przedstawicieli polskich województw (śląskiego, podkarpackiego, małopolskiego).

Dokument ten został przygotowany w oparciu o zapisy Strategii Lizbońskiej oraz Goeteborskiej.

1.2. Obszar wsparcia programu

Obszar polsko-słowackiego pogranicza obejmuje 38 096 km² (22 314 km² po stronie polskiej i 15.782 km² po stronie słowackiej). Długość granicy państwowej Polski z Republiką Słowacką wynosi 541 km, co stanowi 15,40 % całkowitej długości granicy Polski oraz 39,93 % całkowitej długości granicy Republiki Słowackiej.

Obszar wsparcia programu obejmuje następujące jednostki terytorialne NTS III i NTS IV:

- Po polskiej stronie granicy – NTS III (podregiony): bielsko-bialski, nowosądecki, krośnieńsko-przemyski oraz NTS IV – powiat oświęcimski (podregion krakowsko-tarnowski – NTS III), powiat pszczyński (podregion centralny śląski – NTS III), powiat rzeszowski oraz powiat grodzki Rzeszów (podregion rzeszowsko – tarnobrzeski). Władze samorządowe zlokalizowane na terenie powiatów: pszczyńskiego, oświęcimskiego, rzeszowskiego oraz powiatu Rzeszów współpracują z partnerami słowackimi na polu działań samorządowych, w zakresie kultury i sportu. Ich udział w programie pozwala na dalszy rozwój oraz intensyfikację partnerskiej współpracy. W powiatach pszczyńskim, oświęcimskim, rzeszowskim oraz Rzeszów będą realizowane projekty zgodnie z art. 21 Rozporządzenia w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (zwanego dalej Rozporządzeniem EFRR) Nr 1080/2006 dopuszczającym możliwość przyznania do 20% budżetu programu na realizację projektów na obszarach przyległych do zasadniczego obszaru wsparcia.
- Po słowackiej stronie granicy – NTS III (regiony) Kraj Žilinský oraz Kraj Prešovský.

2. ANALIZA SPOŁECZNO - GOSPODARCZA

Obszary położone po obu stronach polsko-słowackiej granicy wykazują wiele podobieństw pod względem językowym, przyrodniczym, krajobrazowym, historycznym i kulturowym. Na przestrzeni wielu wieków polska i słowacka kultura oddziaływały na siebie bezpośrednio, tworząc wspólne dziedzictwo, co jest szczególnie widoczne na obszarze Orawy i Spisza. Podobieństwa obu narodów przyczyniły się do naturalnego utrzymywania kontaktów między ludnością polską i słowacką.

2.1. Środowisko przyrodnicze

Polsko-słowackie pogranicze charakteryzuje duża różnorodność i unikalność zasobów naturalnych. Typowym elementem krajobrazu są tereny górskie i leśne. Obszar, któremu udzielane jest wsparcie, jest położony w Karpatach obejmujących Centralne Karpaty Zachodnie z wysokogórskim masywem Tatr (najwyższy szczyt – Gerlach, wysokość 2665 m) oraz tektonicznym obniżeniem Podhala.

Obszar pogranicza należy do zlewiska Morza Bałtyckiego (dorzecze Wisły) i Morza Czarnego (dorzecze rzeki Wag).

Obszar ten bogaty jest w złoża wód mineralnych i termalnych, które wykorzystywane są w celach zdrowotnych oraz wypoczynkowych (termalne baseny kąpielowe i parki wodne). Są tu źródła różnorodnych wód mineralnych, wykorzystywane dla celów leczniczych

(uzdrowiska) i konsumpcyjnych (rozlewnie wód mineralnych). Korzystne warunki klimatyczne stymulują powstawanie uzdrowisk, a także specjalistycznych zakładów opieki medycznej, szczególnie w centralnej przygranicznej części obszaru wsparcia. Występują tu również inne bogactwa mineralne: sól, siarka, gaz ziemny, ropa naftowa oraz surowce skalne.

Pogranicze charakteryzuje się wysoką jakością środowiska naturalnego oraz niedużym stopniem jego przekształcenia, przede wszystkim z uwagi na górski charakter terenu i niską gęstość zaludnienia po stronie słowackiej.

Na pograniczu polsko-słowackim znajdują się obszary przyrodniczo chronione - parki narodowe: Tatrzański Park Narodowy, Pieniński Park Narodowy oraz Babiogórski Park Narodowy i Bieszczadzki Park Narodowy (wpisane na światową listę UNESCO chronionych obszarów biosfery), Gorczański Park Narodowy, Magurski Park Narodowy, Tatrzański park narodowy, Národný park Malá Fatra, Národný park Veľká Fatra, Národný park Nízke Tatry, Národný park Slovenský raj, Pieninský národný park oraz Národný park Poloniny oraz wiele parków krajobrazowych. Poza dużymi parkami jest tu wiele innych, mniejszych, malowniczych terenów ściśle chronionych - rezerваты przyrody. Zamieszkują je niedźwiedzie, wilki, rysie, jelenie, dziki a w wyższych partiach Tatr - kozice górskie oraz świstaki.

Liczne obszary chronione są włączone do sieci Natura 2000.

Stan środowiska naturalnego w obszarze wsparcia jest lepszy niż w wielu innych częściach obu krajów, nadal jednak jest zagrożony z jednej strony przez katastrofy naturalne związane z ukształtowaniem terenu, a z drugiej strony przez nieuzasadnioną działalność gospodarczą. Obszary leśne w porze suchej są zagrożone prawdopodobieństwem wystąpienia pożarów.

Polsko-słowackie pogranicze obfituje w rzeki. Na terenie tym często występują zagrożenia powodziowe, głównie ze względu na wysoki poziom opadów i niszczącą infrastrukturę przeciwpowodziową.

Na obszarach górskich poziom wód w rzekach ulega częstym zmianom. W związku z tym w niektórych porach roku występują niedobory zasobów wody, podczas gdy w innych porach terenom tym zagraża powódź.

Jakość wody w rzekach jest nadal niezadowalająca.

Ponadto zasobom wody pitnej może zagrażać rozwój sieci wodociągowej, jeśli nie towarzyszy jej budowa sieci kanalizacyjnej.

Długość linii wodociągowej i kanalizacyjnej w polskiej części obszaru wsparcia, według statystyk GUS, stale się zwiększa. W latach 2003-2004 odpowiednio o 264 km i 690 km. Szybki rozwój sieci kanalizacyjnej i poprawa proporcji między długością wodociągów i kanalizacji wskazuje, że w ostatnich latach następowało nadrobienie wieloletnich zaległości w tej dziedzinie.

Tabela 1. Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej

Region	Długość linii wodociągowej w 2004 r. (km)	Długość sieci kanalizacyjnych w 2004 r. (km)
bielsko-bialski	2871	1440
nowosądecki	3945	2487
krośnieńsko-przemyski	4594	3906

Zilina	3323	1007
Presov	3845	943

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Herbst M., Smętkowski M., „Zmiana sytuacji społeczno-ekonomicznej obszaru wsparcia w ramach Programu Polska-Słowacja INTERREG IIIA 2004 -2006 w roku 2005”, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2006

Tabela 2. Oczyszczalnie ścieków

Region	Oczyszczalnie ścieków	
	2003	2004
bielsko-bialski	39	42
nowosądecki	100	98
krośnieńsko-przemyski	109	110
Zilina	68	73
Presov	79	81

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Herbst M., Smętkowski M., „Zmiana sytuacji społeczno-ekonomicznej obszaru wsparcia w ramach Programu Polska-Słowacja INTERREG IIIA 2004 -2006 w roku 2005”, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2006.

Na Słowacji w tym okresie sytuacja była odmienna, tzn. następował szybki rozwój sieci wodociągowych przy niedorozwoju sieci kanalizacyjnych (stanowią one zaledwie 27% długości wodociągów), co może prowadzić do wzrostu presji na środowisko przyrodnicze. Jednocześnie po stronie słowackiej unowocześnianie i rozwój oczyszczalni ścieków przebiegały w 2004 r. szybciej (wzrost liczby o 7 obiektów) niż po stronie polskiej (wzrost liczby o 2 obiekty). Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków po stronie słowackiej i polskiej jest porównywalny i wynosi odpowiednio 51,5% i 50%.

Tabela 3. Udział ludności korzystającej z miejskich oczyszczalni ścieków w państwach europejskich

Kraj	Udział ludności korzystającej z miejskich oczyszczalni ścieków	
	%	rok
Belgia	38	1998
Czechy	72	2002
Dania	89	1998
Niemcy	93	2001
Estonia	71	2002
Grecja	bd*	bd*
Hiszpania	89	2002
Francja	79	2001
Irlandia	70	2001
Włochy	75	1995

Cypr	35	2000
Łotwa	72	2003
Litwa	62	2003
Luksemburg	95	2003
Węgry	57	2002
Malta	13	2001
Holandia	99	2002
Austria	86	2002
Polska	58	2003
Portugalia	42	1998
Słowenia	33	2002
Słowacja	52	2003
Finlandia	81	2002
Szwecja	85	2002
Zjednoczone Królestwo	86	1994
* <i>bd - Brak danych</i>		

Źródło: EUROSTAT, <http://epp.eurostat.cec.eu.int>

Do rozwiązania pozostaje kwestia składowisk odpadów niezgodnych z wymogami ochrony środowiska. Niski jest stopień wdrożenia systemu zbiórki i neutralizacji odpadów oraz świadomości ekologicznej mieszkańców.

Od 1992 roku po obu stronach granicy odnotowuje się stałe zmniejszanie poziomu substancji zanieczyszczających powietrze. Na proces ten znaczący wpływ miała restrukturyzacja przemysłu, której towarzyszyło zmniejszenie zużycia energii oraz zmniejszenie emisji gazów i pyłów. Zanotowano także znaczącą poprawę jakości powietrza wynikającą z wdrożenia nowoczesnych technologii. Zanieczyszczenie powietrza nadal wiąże się niską emisją wynikającą głównie z ruchu samochodowego.

Degradacja gruntów wynikająca z procesów erozyjnych jest jednym z problemów tutejszego rolnictwa. Erozja wodna powoduje spadek naturalnej żyzności gleby, szkody w pokrywie roślinnej, skażenie cieków wodnych i zatykanie zbiorników wodnych. Ważną kwestią w obszarze pogranicza jest wykorzystanie alternatywnych źródeł energii, zwłaszcza źródeł odnawialnych.

2.2. Infrastruktura transportowa i komunikacyjna

System transportowy na obszarze pogranicza polsko-słowackiego cechują historyczne tradycje powiązań komunikacyjnych w skali europejskiej. Po polskiej stronie pogranicza znajduje się korytarz III międzynarodowej sieci korytarzy transportowych TEN-T (uwzględniony w koncepcji Korytarzy Transportowych). Jego odpowiednikiem po stronie słowackiej jest korytarz Va. Przebiega tu także korytarz VI - Žilina-Čadca-Zwardoń i dodatkowe korytarze TEN-T (prowadzące z Polski na Węgry). Uzupełnieniem korytarzy są drogi i szlaki kolejowe, które przecinają granice z północy na południe. Sieć dróg wymaga

rozwoju i modernizacji, zwłaszcza w kierunku północ-południe, w celu poprawy dostępności obszaru.

Na polsko-słowackiej granicy funkcjonuje 56 przejść granicznych, w tym 53 drogowe i 3 kolejowe. Z wyżej wymienionych przejść granicznych 28 to przejścia małego ruchu granicznego. Nadal brakuje jednak przejść granicznych na szlakach turystycznych.

Infrastruktura transportowa ma szczególne znaczenie dla rozwoju obszarów przygranicznych m.in. z uwagi na dynamiczny rozwój przemysłu turystycznego (usług turystycznych, rekreacyjnych, sportowych itp.), konieczność obsługi granicznego ruchu tranzytowego oraz zapewnienia spójności przestrzennej obszaru przygranicznego, co stanowi szczególne wyzwanie w obszarach górskich. Z uwagi na łańcuch Karpat pogranicze polsko-słowackie charakteryzuje się bardzo zróżnicowaną gęstością sieci drogowej. Po stronie polskiej gęstość dróg wynosi 103,4 km na 100 km² i jest wyższa niż przeciętnie w kraju (79,6) i trzykrotnie wyższa niż w części słowackiej obszaru wsparcia (32,1 km na 100 km²). Na pograniczu polskim jakość dróg (zwłaszcza lokalnych) jest bardzo niska. Ponadto w polskiej części obszaru wsparcia niewielki jest udział dróg dwujezdniowych, przystosowanych do ruchu towarowego (115 kN na oś). Na Słowacji stan dróg jest lepszy, większy jest również odsetek dróg dwujezdniowych, w tym autostrad. Po obu stronach granicy niski jest poziom bezpieczeństwa związanego z infrastrukturą transportową.

Obecny stan dróg jest niedostosowany do potrzeb obszaru, zwłaszcza z punktu widzenia podmiotów gospodarczych.

Na terenach górskich rozproszonego osadnictwa wysokie są koszty budowy i utrzymania sieci infrastruktury. Główne szlaki drogowe i kolejowe położone są w dolinach, w wielu przypadkach bardzo wąskich.

Na pograniczu polsko-słowackim zlokalizowane są renomowane firmy IT. Jednakże obszar pogranicza cechuje niski poziom informatyzacji i dostępu do usług teleinformatycznych.

W regionie Prešova odnotowuje się najniższy ze wszystkich słowackich regionów wskaźnik gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu oraz domostw posiadających sprzęt komputerowy (2,54%). W regionie Žilina 2,65% gospodarstw domowych posiada dostęp do Internetu. Po stronie polskiej średnio 11,6 % gospodarstw domowych posiada komputer, a 6,4 % komputer z dostępem do Internetu.

Powodem niskiej dostępności usług IT w regionie są: fizyczna niedostępność struktury IT, szczególnie w rejonach górskich (regiony z niskim zagęszczeniem ludności), wysokie koszty podłączenia internetu oraz uzyskania dobrych jakościowo usług internetowych, jak również oprogramowania w stosunku do siły nabywczej mieszkańców.

2.3. Gospodarka

Obszar pogranicza (południowa część Polski i północna część Słowacji) jest słabiej rozwinięty gospodarczo niż w pozostałej części krajów. Niski poziom rozwoju wyraźnie odnotowywany jest w obu polskich subregionach, natomiast podregiony słowackie i podregion bielsko-bialski wykazują wyraźnie wyższą dynamikę wzrostu (tabele poniżej).

Tabela 4. PKB/mieszkańca w PPS (EUR)

NUTS 3	2003	2002
Nowosądecki	6 169,7	5 941,5
Bielsko-bialski	10 479,7	10 230,3

Krośnieńsko-przemyski	6 246,3	6 123,5
Žilinský kraj	9 090,0	8 977,5
Prešovský kraj	6 858,5	6 791,4

Źródło: EUROSTAT, sierpień 2006

Tabela 5. PKB/obywatela w Polsce i na Słowacji (EUR)

NUTS 3/ Kraj	2003	2002
Polska	5 514	5 273
Bielsko bialski	5 769	5 501
Krośnieńsko-przemyski	3 446	3 279
Nowosądecki	3 344	3 152
Słowacja	5 433	4 773
Žilinský Kraj	4 291	4 036
Prešovský Kraj	3 251	3 928

Źródło: www.stat.gov.pl, www.statistics.sk

Dane dot. działalności gospodarczej (PKB/mieszkańca w PPS), produktywności (wartość dodana) oraz inwestycji (trwały kapitał brutto) wskazują, iż zachodnia część regionu (BB-PL i ZA - SK) należała w ciągu ostatnich dwóch lat do najszybciej rozwijających się regionów w obu państwach. Regiony o mniejszym tempie rozwoju, w których widoczne są istotne różnice, to tereny położone na zachodzie obszaru objętego programem. Tereny, które charakteryzuje mniej dynamiczny rozwój, to: nowosądecki krośnieńsko-przemyski oraz Prešovský po stronie słowackiej (pod względem działalności gospodarczej, PKB/mieszkańca w PPS). W tej części obszaru odnotowuje się wyższe bezrobocie (szczególnie bezrobocie długoterminowe, lub bezrobocie wśród młodych ludzi), mniejszą dostępność do TEN-T oraz infrastruktury regionalnej, niższą konkurencyjność i produkcję oraz niższy standard życia mieszkańców (szczególnie na terenach wiejskich).

Tereny przygraniczne charakteryzują się relatywnie wysokim udziałem zatrudnienia w sektorze produkcyjnym i niskim w sektorze usług. Pracodawcy z przedsiębiorstw o wysokiej i średniej technologii oraz usług opartych na wysokospecjalistycznej wiedzy zlokalizowani są w zachodniej części terenów przygranicznych (województwo małopolskie, kraj Žilinský oraz częściowo podregion bielsko-bialski). Przykładowo województwo małopolskie należy do największych centrów naukowo-badawczych, z wysokim potencjałem osób z wyższym wykształceniem (zatrudnienie w sektorze R&D – 13.4% zatrudnienia krajowego, duży udział pracowników z wyższym wykształceniem - 10.1%, drugie miejsce w kraju, trzecia pozycja w kraju pod względem ilości studentów – ponad 190 000 rocznie z tendencją wzrostową, prawie 30 000 absolwentów rocznie, z których ponad 6 000 kończy uczelnie techniczne, duża ilość naukowców - 2 miejsce w kraju pod względem liczby pracowników naukowych, rozwijająca się baza szkolnictwa wyższego na terenie całego województwa, odpowiednia baza naukowa, 32 uniwersytety i ośrodki akademickie).

Efektywność nauki i badań naukowych na terenie objętym programem (wyłączając podregion bielsko-bialski), mierzona na podstawie ilości wniosków patentowych złożonych do EPO (2003), jest bardzo niska. W 2003 roku zarejestrowano średnio nie więcej niż 25 wniosków na milion pracowników. Średnia wartość w EU 25 wynosiła w 2003 roku ponad 416 wniosków patentowych. Tak niski wskaźnik jest charakterystyczny dla wszystkich nowych krajów członkowskich, spowodowany głównie niskim poziomem wydatków na badania naukowe oraz rozwój na całym obszarze przygranicznym oraz niewystarczającą liczbą innowacji (mierzonych poprzez wartość dodaną, wnioski patentowe, trwałe kapitał brutto) przedsiębiorstw na terenach przygranicznych. Najbardziej efektywnym regionem w tym względzie jest podregion bielsko-bialski. W odniesieniu do zasobów ludzkich, w przemyśle związanym z nauką i technologią regiony: nowosądecki, bielsko-bialski i częściowo region Żilinsky NUTS III wykazują wyższe niż średnia wartość w obydwóch krajach zatrudnienie w zawodach produkcyjnych wykorzystujących wysoką i średnią technologię oraz usługowych opierających swe usługi na specjalistycznej wiedzy. W całym regionie, ale szczególnie w podregionach: Żilina i bielsko-bialskim, w produkcji opartej na średniozaawansowanej technologii, zatrudniani pracownicy wykazują wysokie kwalifikacje, co nadal jest atrakcyjne dla bezpośrednich inwestorów zagranicznych, szczególnie w przemyśle samochodowym (Fiat, Opel, Isuzu, Kia), w przemyśle high-tech (Technologie ITC, Electronica, włączając optoelektronikę, mikroelektronikę, inżynierię materiałową, nauki przyrodnicze, nauki związane z opieką zdrowotną, biotechnologię i inżynierię genetyczną, ochronę środowiska, przetwórstwo, niekonwencjonalne źródła energii, projektowanie i produkcję przyrządów pomiarowych i badawczych), chemii, lotnictwie, dziedzinach związanych z przemysłem drzewnym i spożywczym.

W 2003 r. w polskiej części obszaru wsparcia PKB na jednego mieszkańca w podregionie krośnieńsko-przemyskim wynosił 13,353 PLN (3,446 EUR; 1 EUR = 3,8748 PLN, średni kurs z marca 2006 r.) i przekraczał wartość z 2002 roku o kwotę 646 zł (167 EUR). W podregionie nowosądeckim w roku 2003 PKB na jednego mieszkańca wynosił 12,958 PLN (3.344 EUR) i przekraczał wartość z 2002 roku o kwotę 744 PLN (192 EUR). Największy wzrost wartości PKB odnotowano w podregionie bielsko-bialskim, gdzie w 2003 roku dochód na jednego mieszkańca wyniósł 22.353 PLN (5.769 EUR), podczas gdy w roku 2002 – 21.314 PLN (5.501 EUR). Zarówno w podregionie krośnieńsko-przemyskim, jak i w nowosądeckim wartość PKB w 2003 r. była wyraźnie niższa niż średnia dla Polski, tzn. 21.366 PLN (5.514 EUR) w 2003 roku, natomiast wartość PKB wytworzona w 2003 r. w podregionie bielsko-bialskim przekroczyła tę wartość o 255 EUR.

Po polskiej stronie granicy w strukturze gospodarczej dużą rolę odgrywa pierwszy sektor gospodarki. W 2004 r. w rolnictwie i leśnictwie zatrudnionych było 27,3% ogółu zatrudnionych (5,4% więcej niż średnia krajowa). Zatrudnienie w sektorze produkcji i budownictwa (sektor drugi) wynosiło 28,7%. Natomiast w sektorze usług (sektor trzeci) zatrudnionych było 44%.

Po słowackiej stronie granicy w 2004 roku struktura zatrudnienia wykazywała największy udział osób zatrudnionych w trzecim sektorze (57,6%), następnie w drugim sektorze (37,6%), a najmniejszy udział w strukturze zatrudnienia odnotowano w pierwszym sektorze (4,8%).

Tabela 6. Struktura zatrudnienia

Region	Struktura zatrudnienia w 2004 r. (%)		
	Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo	Przemysł i budownictwo	Usługi
Polska *	19,2	26,8	53,9
UE 25 *	5,1	25,2	69,7
bielsko-bialski **	8,2	40,9	50,9
nowosądecki **	33,4	24,0	42,6
krośnieńsko- przemyski **	33,9	25,1	41,0
Słowacja ^{/1}	5,2	35,3	59,5
Žilinský kraj ^{/1}	4,5	41,2	54,3
Prešovský kraj ^{/1}	6,2	36,9	56,9

Źródło: *Polski Rocznik Statystyczny, Warszawa 2005; ** Główny Urząd Statystyczny, ^{/1} Zatrudnieni w gospodarce RS poprzez działania gospodarcze na dzień 31 grudnia 2004 r.; dla przedsiębiorstw z 20 lub więcej pracownikami, szacunkowo dla małych przedsiębiorstw zatrudniających do 19 pracowników oraz dla prywatnych przedsiębiorstw nie zarejestrowanych w Rejestrze Biznesowym i ich pracowników

Na Słowacji struktura zatrudnienia uległa bardzo szybkiej transformacji – zatrudnienie w sektorze usług w 2004 roku w porównaniu do 2002 r. wzrosło o 5,3%. W Polsce dostępne statystyki nie wykazują istotnych zmian.

Wzrost usług rynkowych po stronie polskiej jest niski – w wielu powiatach podregionów nowosądeckiego i krośnieńsko-przemyskiego udział tych usług na rynku pracy nie przekracza 10%. Sektor produkcyjny rozwija się głównie w ośrodkach miejskich. Poza tym w wielu przypadkach przemysł jest reprezentowany przez przedsiębiorstwa związane z upadającymi branżami i wymaga restrukturyzacji.

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw w obszarze polsko-słowackiego pogranicza charakteryzuje się niskim poziomem konkurencyjności i produktywności. Chociaż w wielu powiatach MŚP stanowią większość istniejących przedsiębiorstw, ich udział w handlu zagranicznym i inwestycjach jest nieduży. Również udział inwestycji zagranicznych w tym obszarze jest niewielki.

Małe i średnie przedsiębiorstwa mają głównie charakter firm rodzinnych (często związanych z tradycjami rzemieślniczymi) zatrudniających niewielką liczbę osób. Ich rozwój utrudnia brak łatwo dostępnego kapitału.

2.4. Ludność

Liczba ludności na pograniczu polsko-słowackim wynosiła na koniec 2004 roku 4.441.266 osób.

Polską część pogranicza zamieszkiwało w 2004 roku 2.950.392 osób, co stanowiło 7,7% ludności Polski. Gęstość zaludnienia, wynosząca 140 osób/km², przewyższała średnią dla Polski (122 osób/km²). Słowacką część obszaru przygranicznego zamieszkiwało w 2004 roku 1.490.874 osób, co stanowiło 27,7% mieszkańców Republiki Słowacji. Gęstość zaludnienia wynosiła 94 os/km² i była niższa niż średnia krajowa (110 os/km²).

Zaludnienie obszaru w polskiej części, najwyższe na zachodzie (powiat oświęcimski 378 os/km²), zmniejsza się w kierunku wschodnim, osiągając najniższe wartości na obszarze

przygranicznym z Ukrainą (powiat bieszczadzki 20 osób/km²). Tak wyraźne zróżnicowanie nie występuje po stronie słowackiej.

W obu częściach obszaru pogranicza odnotowuje się w ostatnich latach dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego. Pomimo ujemnego salda migracji w 2003 i 2004 roku obie strony odnotowały wzrost liczby ludności.

Struktura ludności według wieku po polskiej stronie pogranicza charakteryzuje się wyższym o 7% odsetkiem ludności w wieku przedprodukcyjnym niż średnio w kraju i wynosi 26%. Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym zbliża się do średniej krajowej, tym samym odsetek ludności w wieku produkcyjnym jest relatywnie niski. Współczynnik liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym jest niekorzystny, w porównaniu do średniej krajowej (57) i wynosi 65 w podregionie krośnieńsko-przemyskim, 60 w nowosądeckim oraz 58,3 w podregionie bielsko-bialskim. Taka struktura demograficzna niesie za sobą zwiększone koszty utrzymania infrastruktury edukacyjnej, sportowej, infrastruktury związanej z opieką nad dziećmi, a także powoduje większą stopę bezrobocia wśród młodych ludzi.

Struktura ludności po słowackiej stronie granicy (region Žilina, region Prešovský) charakteryzuje się wyższym odsetkiem ludności w wieku przedprodukcyjnym (średnia na Słowacji w 2003 roku wynosiła 17,6% a w 2004 roku 17,1%), szczególnie w regionie Prešovskim (o 3,8% w stosunku do średniej krajowej w obydwóch latach) i w regionie Žilina (o 1,4% w stosunku do średniej krajowej w 2003 roku i o 1,3% w 2004 roku). Odsetek ludności w wieku produkcyjnym w regionie Žilina wynosił 63,4% w 2003 roku i 63,7% w 2004 roku, co jest bardzo bliskie średniej krajowej (63,8% i 64%). W regionie Prešovskim odsetek ludności w wieku produkcyjnym jest niższy (o około 1,5% w 2003 roku i 1,4% w 2004 roku). Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym jest niższy niż średnia krajowa (średnia na Słowacji wynosiła 18,7% w 2003 i 19% w 2004 roku). W regionie Prešovskim wskaźnik ten jest niższy niż średnia krajowa o około 2,3%. Oznacza to, że struktura demograficzna charakteryzuje się dużym odsetkiem ludzi młodych. Na monitorowanych obszarach miejskich średni wiek oraz indeks wieku jest niższy niż średnia na terenie Słowacji, a 2004 rok charakteryzował się spadkiem indeksu wieku.

Regiony po stronie słowackiej, w porównaniu z regionami po stronie polskiej, charakteryzują się większą liczbą ludności pracującej w przeliczeniu na całkowitą liczbę mieszkańców.

Według prognoz demograficznych przeprowadzonych na poziomie NUTS III do roku 2025 (SR) i 2030 (PL), w czasie trwania całego programu, we wszystkich regionach docelowych NUTS (oprócz nowosądeckiego regionu NUTS 3), społeczeństwo będzie ulegało tendencji starzenia się. We wszystkich regionach NUTS III odsetek społeczeństwa poprodukcyjnego (65+) będzie wzrastał, odsetek społeczeństwa przedprodukcyjnego (0-14) będzie malał, a część społeczeństwa należąca do grupy produkcyjnej (15-64) (szczególnie na Słowacji) będzie gwałtownie malała. Na terenach objętych programem pomiędzy poszczególnymi regionami NUTS III, nie stwierdzono większych różnic lub rozbieżności w przewidywanej strukturze rozwoju demograficznego.

Innym ważnym problemem na rynku pracy, szczególnie w podregionach: nowosądeckim i Prešovskim, na terenach przygranicznych w porównaniu do średniej unijnej oraz średniej krajowej obydwu państw odnotowuje się duży odsetek ludzi młodych (15-24 lata) zarejestrowanych jako bezrobotni. Za główne przyczyny uważa się niską skuteczność systemu edukacyjnego oraz małą mobilność siły roboczej. Niski wskaźnik zatrudnienia w porównaniu z zapotrzebowaniem na siłę roboczą jest związany z niską jakością siły roboczej dostępnej na rynku i niskim wskaźnikiem produktywności MŚP (szczególnie we wschodniej części regionu).

Po stronie słowackiej we wszystkich kwalifikujących się powiatach, z wyjątkiem powiatu Turčianske Teplice i Medzilaborce, zauważalny jest wzrost zaludnienia. W porównaniu ze średnią krajową oraz polską częścią obszaru, słowacka część ogranicza ujawnia korzystną strukturę wiekową, z wyższym odsetkiem osób w wieku przedprodukcyjnym oraz niższym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym, chociaż także tutaj widoczna jest tendencja do starzenia się społeczeństwa.

Tabela 7. Ludność pracująca i niepracująca według wieku w 2004 roku

Region	Ludność pracująca i niepracująca według wieku w 2004 roku***			
	ludność w wieku przedprodukcyjnym (%)	ludność w wieku produkcyjnym (%)	ludność w wieku poprodukcyjnym (%)	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym
EU25*	19,5	60,7	19,7	65
EU15*	19,3	60,3	20,3	66
Polska **	21,2	63,5	15,3	57
Słowacja *	21,7	63,9	14,3	56
bielsko-bialski**	21,5	63,2	15,4	58
nowosądecki**	26,1	59,9	14,0	67
krośnieńsko-przemyski**	24,0	60,8	15,2	64
Žilinský kraj	18,3	63,7	17,9	57 ^{/1}
Prešovský kraj	20,8	62,5	16,6	60 ^{/1}

Źródło: * własne wyliczenia na podstawie EUROSTAT data, <http://epp.eurostat.cec.eu.int>

** Główny Urząd Statystyczny,

*** Ludność w wieku produkcyjnym odnosi się do mężczyzn w wieku 18-64 oraz kobiet w wieku 18-59.

^{/1} Ludność w wieku produkcyjnym odnosi się do mężczyzn w wieku 15-59 i kobiet w wieku 15-54 w Polsce

^{/1} Ludność w wieku produkcyjnym odnosi się do mężczyzn w wieku 15-59 i kobiet w wieku 15-54 na Słowacji.

Tabela 8. Całkowite wskaźniki zatrudnienia

Region	Całkowity wskaźnik zatrudnienia w 2004 (%)
EU25	63,3
Słowacja	57,0
Polska	51,7

Źródło: EUROSTAT, "Obraz Unii Europejskiej 2006", <http://epp.eurostat.cec.eu.int>

Obecna sieć osadnicza wynika w dużej mierze z peryferyjnego charakteru tego obszaru, leżącego z dala od głównych ośrodków gospodarczych i społecznych obu krajów. Do większych miast po stronie polskiej należą: Bielsko-Biała, Nowy Sącz oraz Przemyśl i Rzeszów. Na pogranicze mają także wpływ, leżące poza obszarem wsparcia, duże miasta: Kraków i Katowice.

W słowackiej części obszaru system osadniczy utworzony jest z dużej liczby małych miasteczek, wśród których miasta od 20 do 60 tys. mieszkańców stanowią regionalne centra.

Struktura osadnicza obejmuje wiele miast: Žilina – Martin oraz Prešov – Košice to najważniejsze z nich, do pozostałych należą: Poprad – Spišská Nová Ves – Kežmarok, Liptovský Mikuláš – Ružomberok – Dolný Kubín oraz Michalovce – Vranov nad Topľou – Humenné. Największe miasta to Prešov i Žilina, stolice regionów.

Wskaźnik urbanizacji po polskiej stronie pogranicza jest niższy niż w innych rejonach Polski, w podregionach nowosądeckim i krośnieńsko-przemyskim wartość ta jest dwukrotnie niższa niż średnia krajowa.

Tabela 9. Wskaźnik urbanizacji w regionie wsparcia w Polsce i na Słowacji

Region	Wskaźnik urbanizacji w 2004 r.
	(stan na 31 XII w %)
Polska	61,5
bielsko-bialski	51,7
nowosądecki	32,1
krośnieńsko-przemyski	35,1

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (Regionalny Bank Danych)

Tabela 10. Wskaźnik urbanizacji w państwach europejskich

Państwo	Wskaźnik urbanizacji	
	<i>%</i>	<i>rok</i>
Austria	67	2001
Belgia	100	2001
Dania	85	1998
Finlandia	81	1995
Francja	75	1999
Niemcy	85	2001
Grecja	60	1991
Irlandia	58	1996
Włochy	75	1986
Luksemburg	92	2000
Holandia	80	1999
Portugalia	70	2001
Hiszpania	75	2001
Szwecja	84	1995
Zjednoczone Królestwo	72	2001
Cypr	69	2001

Czechy	79	2001
Estonia	69	2000
Węgry	65	2002
Łotwa	69	1998
Litwa	68	1998
Malta	91	2000
Polska	62	2002
Słowacja	56	2001
Słowenia	51	2002

Źródło: Związki pomiędzy wsią a miastem w Europie, ESPON 1.1.2 Raport końcowy, Tabela 3.2. Główne elementy ustalenia różnic pomiędzy mieszkańcami wsi i miast w danym państwie; http://www.espon.eu/mmp/online/website/content/projects/259/649/file_1182/fr-1.1.2_revised-full_31-03-05.pdf

W ostatnich latach po stronie polskiej i słowackiej zwiększyła się liczba mieszkańców posiadających wykształcenie zawodowe, średnie i wyższe, nastąpił także dynamiczny wzrost liczby studentów.

W 2004 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, liczba studentów na słowackich uczelniach wzrosła o 23%. Po polskiej stronie granicy także wystąpił przyrost o 5,5%.

Pomimo iż odsetek ludności posiadającej wykształcenie ponadgimnazjalne i wyższe wzrósł, nie zaobserwowano wystarczającej koordynacji potrzeb rynku pracy z kierunkami kształcenia.

Na obszarze polsko-słowackiego pogranicza sytuacja na rynku pracy jest trudna. W obu krajach stopa bezrobocia w obszarach przygranicznych przekracza średnie krajowe, jednak można odnotować pozytywny trend spadku bezrobocia. Po stronie polskiej stopa bezrobocia wyniosła na koniec 2004 roku 19,3%, podczas gdy średnia krajowa osiągnęła wartość 19%. Po słowackiej stronie pogranicza zarejestrowana stopa bezrobocia wynosiła 14,54%, natomiast średni poziom bezrobocia w całym kraju na dzień 31 grudnia 2004 roku wynosił 13,07%.

Tabela 11. Stopa bezrobocia w % na koniec miesiąca

	Grudzień 2005 r.	Czerwiec 2006 r.
Polska	17,6	16,0
województwo małopolskie	13,8	12,3
województwo podkarpackie	17,9	17,1
województwo śląskie	15,4	14,2
Słowacja	11,4	10,4
Region Žilina	9,3	8,0
Region Prešov	15,8	14,6

Źródło: Urząd Pracy, Spraw Socjalnych i Rodziny – www.upsvar.sk, Urząd Pracy województwa małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego – www.wup-krakow.pl, www.wup-rzeszow.pl, www.wup-katowice.pl

2.5. Turystyka

Pogranicze polsko-słowackie ma wszelkie predyspozycje do rozwoju i wykorzystania nowych tendencji związanych w wypoczynkiem, turystyką, ekoturystyką i agroturystyką.

Bogate środowisko naturalne, dziedzictwo kulturowe, pozytywny wizerunek obszaru i baza turystyczna otwierają nowe możliwości dla rozwoju całorocznej turystyki i rekreacji. W obszarze tym znajdują się także liczne ośrodki sportów zimowych.

Jednakże oprócz miejsc dobrze przygotowanych do turystyki i wypoczynku, głównie w zachodniej części obszaru, są tu także tereny, gdzie infrastruktura turystyczna jest słabo rozwinięta. Na obszarze przygranicznym nadal istnieją miejsca, gdzie występuje duży, lecz niewykorzystany potencjał rozwoju turystyki. Dotyczy to w szczególności wschodniej części obszaru, gdzie warunki naturalne, obiekty historyczne i inne atrakcje turystyczne nie są w pełni wykorzystywane.

Na obszarze wsparcia zlokalizowane są liczne renomowane uzdrowiska, jednak ich standard nie zawsze jest dostosowany do poziomu unijnego.

Międzynarodowe wydarzenia kulturalne i sportowe stanowią istotny wymiar współpracy transgranicznej. Festiwale, konkursy, wystawy, imprezy folklorystyczne przyczyniają się do tworzenia bezpośrednich kontaktów między społecznościami lokalnymi i samorządami Polski i Słowacji.

Turystyka jest ważną gałęzią lokalnej gospodarki po obu stronach granicy. Potencjalnie pogranicze polsko-słowackie jest idealnym miejscem dla rozwoju turystyki transgranicznej. Z badań wynika, iż (licząc każde przekroczenie granicy osobno) rocznie granicę przekracza 4 mln Słowaków i ponad 5 mln Polaków. Jednak dla Polaków Słowacja jest często etapem w podróży na południe Europy. Z kolei, mimo że aż 95% turystów słowackich przekraczając granicę pozostaje w strefie przygranicznej, 99,5% Słowaków spędza tu mniej niż 24 godziny.

Słowacka część obszaru wsparcia jest, w porównaniu do polskiej, lepiej wyposażona w infrastrukturę turystyczną. Jednak infrastruktura turystyczna po polskiej stronie granicy jest wykorzystywana bardziej intensywnie. Na jedno miejsce noclegowe w 2003 r. po stronie polskiej przypadało 24 gości, a po stronie słowackiej 21. Różnica ta pogłębiła się w 2004 r., kiedy wskaźnik liczby gości w przeliczeniu na miejsce noclegowe wzrósł w Polsce do 25, a na Słowacji obniżył się do 19.

Z punktu widzenia planowania długoterminowego turystyka należy do sektora, który jest dochodowy po obydwu stronach granicy. Wspólnym problemem przemysłu turystycznego po obu stronach granicy jest obniżająca się jakość i efektywność sektora turystycznego (wyłączając podregion nowosądecki), szczególnie po słowackiej stronie granicy. Od 2002 roku charakterystycznym zjawiskiem jest zmniejszanie się lub utrzymywanie na tym samym poziomie liczby noclegów. Tylko w podregionach: nowosądeckim i bielsko-bialskim zwiększyła się liczba turystów pozostających w miejscu zakwaterowania na dłużej niż jedną noc. Innym długofalowym problemem dla regionu objętego programem jest niska jakość oferowanych usług. Tylko w podregionie nowosądeckim, w ciągu dwóch ostatnich lat, rozwój infrastruktury turystycznej (włączając ilość miejsc noclegowych) wpłynął na wzrost współczynnika wykorzystania miejsc noclegowych. Ale w porównaniu ze średnim wykorzystaniem miejsc noclegowych w krajach unijnych jest on niski: po stronie słowackiej średnia wynosi około 30%, a po stronie polskiej najwyższy współczynnik wynosi 40% w podregionie nowosądeckim. Niedostateczne wykorzystanie potencjału turystycznego (umiejscowionego głównie w rejonach górskich) jest wynikiem trudno dostępnych i charakteryzujących się niską jakością przejść granicznych z jednej strony, a niską jakością usług turystycznych z drugiej strony.

2.6. Dziedzictwo historyczne i kulturowe

O różnorodności obszaru wsparcia świadczy liczba oraz bogactwo obiektów historycznych i kulturowych oraz instytucji kultury.

Teren pogranicza zamieszkują różne grupy etniczne, mniejszości narodowe oraz wyznawcy różnych religii.

Na terenie obszaru wsparcia znajdują się liczne zabytkowe obiekty rzymskokatolickie, greckokatolickie, żydowskie, a także obiekty związane z prawosławiem i protestantyzmem, często wpisane do rejestru zabytków, ale będące w złym stanie technicznym lub zdewastowane. Wiele obiektów historycznych z tego obszaru znajduje się na Światowej Liście Dziedzictwa Kulturowego UNESCO.

Istotną rolę odgrywają liczne miejsca kultu religijnego i pielgrzymek (np. sanktuaria, kościoły, cerkwie, kapliczki).

W wielu częściach obszaru znajdują się tradycyjne osady wiejskie z dobrze zachowaną tradycyjną architekturą i elementami folkloru danego regionu.

Zabytki, takie jak zespoły architektury (miejskie, pałacowo-parkowe, dworsko-parkowe, zamki, klasztory, skanseny), obiekty i budowle (obronne, wojskowe, przemysłowe, rzemieślnicze, drewniane, cmentarze itd.), reprezentują wszystkie okresy i style. Warto zwrócić także uwagę na zabytkowe systemy komunikacyjne (np. drogi forteczne, kanały) oraz liczne obszary historyczne (np. Orawa, Spisz).

Mają one szczególne znaczenie nie tylko ze względu na pielęgnowanie historii, ale są one również atrakcjami turystycznymi.

Sztukę ludową spotyka się na obszarze wsparcia w budownictwie, wyposażeniu wnętrz, przedmiotach codziennego użytku i narzędziach pracy. Zwyczaje i obrzędy, folklor muzyczny i taneczny kultywowane są przez licznych śpiewaków, kapele i zespoły pieśni i tańca. Także koronki, haftowane dzieła, bibułkarstwo, malarstwo na szkle, rzeźby w drewnie i inne są przedmiotami sztuki ludowego rękodzieła.

Po słowackiej stronie granicy rok 2004 przyniósł, w porównaniu do roku 2003, spadek oficjalnej liczby osób korzystających z instytucji kultury. Choć nie zmniejszyła się liczba teatrów czy bibliotek, liczba osób odwiedzających te obiekty spadła odpowiednio o 2,5% i 2,4%. Przeciwną sytuację obserwujemy w polskiej części badanego obszaru. Tu liczba osób korzystających z infrastruktury kulturalnej wzrosła w ciągu roku o 8%.

2.7 Wskaźniki kontekstowe

Tabela 12. Wskaźniki kontekstowe

NUTS	Žilinský	Prešovský	Bielsko-Bialski	Nowosądecki	Krośnieński-Przemyski	Oświęcimski powiat	Pszczynski powiat	Rzeszowski powiat	Rzeszowski powiat
Obszar (w km ²) całkowity: 38 096	6 801	8 981	2.352	7.478	10.332	406	473	1219	54
Całkowita liczba mieszkańców ¹⁾ : 4,77 mln	694 129	796 745	646.166	1.105.529	941.111	153.457	104.129	172.445	159.020
Gęstość zaludnienia na 1 km ² ¹⁾	102	89	275	148	91	378	220	141	2961
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców ¹⁾	1,2	4,1	0,5	3,3	0,6	0,6	2,8	1,6	1,6
Migracja netto na 1000 mieszkańców ¹⁾	0,43	3,09	1,9	0,1	-1,5	0,1	1,4	6,8	-5,2
Tereny wiejskie (% całego obszaru) Ludność wiejska (% całej populacji)	36,26 49,16	42,95 50,75	41,2 48,33	46,35 67,87	48,39 64,9	51,34 44,45	57,87* 75,4	68,08 88,2	0 0
Chronione obszary o unikalnym znaczeniu dla środowiska w % całkowitego obszaru ²⁾	58,13	36,46	39,78	76,58	61,86	0,59	2,03	33,5	0,2
Poziom bezrobocia ¹⁾	11,1	17,5	13,6	19,4	21,5	18,2	12,4	11,7	8,7
Zatrudnienie w podziale na sektory (%) ¹⁾									
Rolnictwo	4,61	6,24	1,05	33,42	33,93	12,32	2,39	2,81	0,04
Przemysł	41,84	37,29	44,33	24,00	25,09	44,25	61,29	1,27	4,09
Usługi	53,55	56,47	54,62	42,58	40,98	43,43	36,32	1,71	8,79
PKB na 1 mieszkańca ³⁾	4 753	3 601	5.769	3.344	3.466	dane nie dostępne	dane nie dostępne	dane nie dostępne	dane nie dostępne

1) dane z końca roku 2004 (SK) (PL)

2) Parki Narodowe i Parki Krajobrazowe

3) dane z końca roku 2003 (SK) (PL), w EUR (1EUR = 3,8748 PLN średni kurs wymiany z marca 2006 r., 1 EUR = 37,455 SKK średni kurs wymiany z marca 2006 r.)

dostępne dane z końca 2001 roku

2.8. Analiza SWOT

<i>Zakres</i>	<i>Silne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
Środowisko naturalne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Unikalne walory środowiska przyrodniczego oraz krajobrazu ▪ Tereny chronione o międzynarodowym znaczeniu i atrakcyjności (parki narodowe i krajobrazowe, tereny NATURA 2000) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Słabo rozwinięty system kanalizacyjny oraz system oczyszczalni ścieków ▪ Emisja zanieczyszczających elementów gazowych i pyłowych ▪ Wysokie ceny alternatywnych i odnawialnych źródeł energii ▪ Niski poziom świadomości ekologicznej
Infrastruktura transportowa i komunikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bliskość europejskich korytarzy transportowych ▪ Duża ilość przejść granicznych ▪ Obecność wiodących firm IT w regionie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niska jakość istniejącej infrastruktury transportowej ▪ Niewystarczająca liczba przejść granicznych na szlakach turystycznych ▪ Wysokie koszty utrzymania oraz modernizacji infrastruktury transportowej and terenach górskich oraz podgórskich ▪ Słabo rozwinięta struktura oraz usługi IT
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Różnorodne i liczne bogactwa mineralne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoki wskaźnik bezrobocia
Ludność	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Korzystna struktura wieku ludności ▪ Wzajemna sympatia i zainteresowanie ▪ Podobieństwo języków: polskiego i słowackiego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoki odsetek osób w wieku nieprodukcyjnym ▪ Negatywna równowaga migracyjna ▪ Ubożenie społeczeństwa (w niektórych regionach) ▪ Niewystarczająca ilość materiałów pomocniczych oraz sprzętu IT w instytucjach kulturowych i edukacyjnych ▪ Brak koordynacji usług edukacyjnych z zapotrzebowaniem rynku pracy ▪ Niski odsetek osób z wyższym wykształceniem na ogólną liczbę mieszkańców
Turystyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bardzo atrakcyjne tereny turystyczne pod względem cech fizycznych i geograficznych ▪ Bogactwo wód leczniczych, mineralnych i termicznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niewystarczające wykorzystanie istniejących historycznych, kulturowych i przyrodniczych walorów regionu dla celów turystycznych
Dziedzictwo historyczne i kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bogactwo i różnorodność kultury, tradycji i folkloru ▪ Różnorodność tradycji rzemieślniczych ▪ Trwałość tradycji lokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zły stan wielu obiektów historycznych i kulturowych

Zakres	Możliwości	Zagrożenia
Środowisko naturalne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Możliwość intensywniejszego wykorzystania alternatywnych i odnawialnych źródeł energii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Degradacja bogactw naturalnych jako wynik procesów urbanizacyjnych ▪ Występowanie klęsk naturalnych i przyrodniczych
Infrastruktura transportowa i komunikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój sieci IT oraz nowych technologii IT oraz powiększenie terenu dostępności szerokiego łącza Internetowego ▪ Rozwój międzynarodowych korytarzy europejskich, regionalnej sieci transportowej oraz platform multimodalnych ▪ Poprawa dostępności komunikacyjnej terenów przygranicznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niekorzystna sytuacja na rynku paliwowym ▪ Opóźnienia w realizacji programów rozwojowych związanych z infrastrukturą komunikacyjną, szczególnie programów o znaczeniu krajowym, oraz wysokie koszty inwestycyjne ▪ Negatywny wpływ transportu na środowisko naturalne, rezerwy przyrody oraz tereny chronione ▪ Brak dostępu do usług IT dla części mieszkańców terenów przygranicznych
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atrakcyjność inwestycyjna regionu ▪ Rozwój MŚP w wyniku zwiększenia funduszy unijnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Trwale utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia
Ludność	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego ▪ Rozwój oparty na doświadczeniu we współpracy transgranicznej na polu kultury, opieki zdrowotnej (uzdrowiska) oraz zintegrowanego systemu ratownictwa ▪ Rozwój współpracy samorządowej, instytucji edukacyjnych i organizacji pozarządowych ▪ Wzrost liczby mieszkańców z wyższym wykształceniem 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zanikanie świadomości i solidarności wśród społeczności regionu ▪ Emigracja młodszego pokolenia (szczególnie osób z wyższym wykształceniem)
Turystyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nowe, szersze i lepsze oferty hotelowe związane z rozwojem usług turystycznych ▪ Nowe trendy związane ze spędzaniem wolnego czasu i rekreacją 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Osłabienie konkurencyjności regionu w wyniku dynamicznie rozwijających się usług turystycznych w innych regionach
Dziedzictwo historyczne i kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Umacnianie tożsamości regionalnej ▪ Używanie tożsamości regionalnej, tradycji i historii do celów promocji regionu, oraz tworzenie usług i produktów turystycznych zgodnie z potrzebami rynku europejskiego ▪ Tradycyjne rzemiosło i przemysł jako baza do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zanikanie obyczajów i tradycji regionalnych w wyniku popularyzacji kultury masowej oraz postępującej globalizacji ▪ Degradacja obiektów historycznych, obszarów miejskich, rezerwatów przyrody oraz krajobrazu

3. DOŚWIADCZENIA W REALIZACJI WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ

Program współpracy terytorialnej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 jest kontynuacją programów współfinansowanych przez UE, których celem jest wspieranie działań związanych z rozwojem polsko-słowackiej współpracy transgranicznej.

3.1. Program Współpracy Przygranicznej Phare

Pomoc finansowa Unii Europejskiej w tym obszarze rozpoczęła się od utworzenia w 2000 roku Programu Współpracy Przygranicznej Phare Polska – Republika Słowacka (Phare CBC). Program powstał z inicjatywy Parlamentu Europejskiego i jego celem ogólnym było promowanie działań na rzecz rozwoju współpracy pomiędzy społecznościami po obu stronach granicy. Cztery edycje programu Phare CBC (2000, 2001, 2002 oraz 2003) wspierały działania na rzecz rozwoju infrastruktury komunikacyjnej, ochrony środowiska, wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw, poprawy jakości życia mieszkańców oraz rozwoju lokalnych sieci współpracy po obu stronach granicy.

Alokacja środków finansowych na cztery edycje programów Phare CBC Polska – Republika Słowacka wyniosła 32 000 000 EUR, po 16 mln EUR dla strony polskiej i słowackiej. Ze środków tych sfinansowano:

- 12 dużych projektów infrastrukturalnych o znaczeniu transgranicznym (6 po stronie polskiej oraz 6 po stronie słowackiej)
- 4 edycje Funduszu Małych Projektów. Fundusz Małych Projektów finansował lokalne działania nieinwestycyjne w zakresie: demokracji lokalnej, rozwoju gospodarczego, turystyki, wymiany kulturalnej oraz ochrony środowiska. FMP wspierał lokalne inicjatywy o wartości od 1 000 do 50 000 EUR.
- 1 edycję Funduszu Małych Projektów Infrastrukturalnych (FMPI) oraz 1 edycję Schematu Wsparcia Infrastruktury Biznesowej (SWIB). W ich ramach finansowano lokalne działania inwestycyjne, głównie w zakresie: infrastruktury transportowej, rozwoju przedsiębiorczości, kultury i edukacji. Wsparcie dla pojedynczego projektu wynosiło od 50 000 do 300 000 EUR.

Z doświadczeń związanych z realizacją programu Phare CBC wynika, że największym zainteresowaniem cieszyły się projekty infrastrukturalne w „średniej” skali (50 000 – 300 000 EUR). Minimalny poziom wsparcia ze środków UE w wysokości 2 mln EUR dla pojedynczego projektu przyjęty powszechnie w ramach programu Phare stanowił w wielu przypadkach poważną przeszkodę, ponieważ uzyskanie odpowiedniego współfinansowania wykraczało często poza możliwości finansowe wnioskodawców na poziomie krajowym. Doświadczenia opisane powyżej były wzięte pod uwagę na etapie przygotowywania Programu Interreg IIIA.

Duże projekty infrastrukturalne (o wartości ok. 2 mln. EUR) wdrażane w ramach Phare CBC były istotne ze względów strategicznych, ale na poziomie społeczności lokalnych były stosunkowo mało „widoczne”, ponieważ na jedną edycję programu przypadają średnio cztery projekty. Na tak rozległym obszarze jak pogranicze polsko-słowackie była to kropla w morzu potrzeb. Wśród społeczności lokalnych większym powodzeniem cieszyły się projekty infrastrukturalne średniej wielkości zrealizowane w ramach ostatniej edycji programu (2003 r. Schemat Wsparcia Infrastruktury Biznesowej). Z przeprowadzonych wywiadów wynika, że

społeczność lokalna identyfikuje działania współfinansowane przez UE przede wszystkim właśnie z tą edycją programu oraz z „najmniejszym” komponentem Phare CBC, jakim był Fundusz Małych Projektów. Schemat Wsparcia Infrastruktury Biznesowej oraz Fundusz Małych Projektów przyniosły także wymierne korzyści dotyczące nauki wnioskodawców w zakresie przygotowania oraz realizacji projektów. Z zebranych doświadczeń wynika, że to głównie dzięki FMP, w ramach którego sukcesem zakończyła się realizacja kilkuset projektów, beneficjenci uczyli się planować projekty w kontekście osiągnięcia celów, przygotowywać wskaźniki produktu i rezultatu, realizować działania zgodnie z wytycznymi UE, a przede wszystkim współpracować z partnerami po drugiej stronie granicy.

Fundusz Małych Projektów realizowany na granicy polsko-słowackiej okazał się jednym z najbardziej istotnych komponentów Programu Phare CBC Polska-Słowacja i w nieco zmienionej, jeszcze bardziej zdecentralizowanej formie był kontynuowany w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA Polska-Republika Słowacka (Działanie 2.3 Mikroprojekty).

Duże zainteresowanie wnioskodawców oraz sprawne wdrażanie mikroprojektów (działanie 2.3) w INTERREGU IIIA spowodowało, że w perspektywie finansowej 2007-2013 przewiduje się proporcjonalne zwiększenie środków UE na ten cel.

3.2. Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III A

Po przystąpieniu do Wspólnoty Europejskiej dziesięciu krajów kandydackich granica polsko-słowacka stała się wewnętrzną granicą Unii Europejskiej. W roku 2004 działania współfinansowane z programu przedakcesyjnego Phare CBC zostały zastąpione Inicjatywą Wspólnotową INTERREG IIIA finansowaną z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. INTERREG IIIA podobnie jak Phare CBC miał na celu ułatwienie współpracy transgranicznej pomiędzy sąsiednimi regionami poprzez realizację wspólnych strategii i działań.

Alokacja środków finansowych na lata 2004 – 2006 dla programu INTERREG IIIA Polska-Republika Słowacka wyniosła 26 688 960 EUR, w tym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 20 001 719 EUR. Z tych środków realizowanych jest 315 projektów, w tym:

- 25 projektów w działaniu 1.1 – infrastruktura techniczna i komunikacyjna
- 22 projekty w działaniu 1.2 – infrastruktura ochrony środowiska
- 32 projekty w działaniu 2.1 – rozwój zasobów ludzkich i wspieranie przedsiębiorczości
- 40 projektów w działaniu 2.2 – ochrona dziedzictwa naturalnego i kulturowego
- 196 projektów w działaniu 2.3 – wsparcie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)

Z dotychczasowych doświadczeń z realizacji Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA Polska-Republika Słowacka 2004-2006 wynika między innymi, że:

- jeszcze większy nacisk należy położyć na prowadzenie szkoleń dla potencjalnych wnioskodawców. Pomimo że beneficjenci posiadający doświadczenia z Phare CBC i INTERREGU IIIA przygotowują wnioski coraz lepszej jakości, to jednak cały czas mają problemy związane z określaniem wskaźników, definiowaniem celów ogólnych i szczegółowych, rozumieniem wpływu transgranicznego, a także rozumieniem polityk horyzontalnych UE. Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że najwięcej problemów przysparza wnioskodawcom poprawne zdefiniowanie wpływu transgranicznego. Biorąc pod uwagę, że jest to jedno z najistotniejszych kryteriów

wyboru projektów w programach współpracy przygranicznej, w Programie 2007 – 2013 należy położyć szczególny nacisk na szkolenie wnioskodawców w tym zakresie.

- czynnikiem, który może pozytywnie wpłynąć na efektywność wdrażania oraz udokumentowanie najlepszych praktyk w programie jest prowadzenie ewaluacji on-going. W programie 2004 – 2006 nie udało się przeprowadzić takich badań ze względu na fakt, iż rozszerzenie UE nastąpiło w drugiej połowie perspektywy budżetowej 2000–2006, a także dopiero rozwijającej się kultury ewaluacji w administracji nowych państw członkowskich. W trakcie realizacji programu 2007 - 2013 będzie musiało być przeprowadzone badanie ewaluacyjne śródkresowe.
- bardzo istotnym czynnikiem warunkującym sprawną realizację programu jest właściwa delimitacja obszaru wsparcia. W przypadku programów współpracy przygranicznej kluczowym elementem racjonalnego zarządzania środkami jest ustanowienie takiego obszaru wsparcia, który stworzy wnioskodawcom realną szansę na uzyskanie dofinansowania. Program INTERREG IIIA Polska-Republika Słowacka nie dawał możliwości realizowania projektów poza obszarem ściśle przylegającym do granicy, dzięki czemu uniknięto składania znacznej ilości projektów o charakterze infrastrukturalnym, które nie miały szansy na wsparcie ze względu na znaczne oddalenie od granicy, a tym samym wykazywały niewielki wpływ transgraniczny. Rozwiązanie takie pozwoliło na przeprowadzenie procesu selekcji wniosków w krótszym czasie oraz oszczędziło rozczarowań wnioskodawcom, których projekty nie miały szansy na wybór z ww. powodu. Powyższe wnioski zostały wzięte pod uwagę w niniejszym programie.

4. STRATEGIA

4.1. Wspólna strategia transgraniczna

Głównym celem wspólnej strategii jest:

Intensyfikacja opartej na partnerstwie współpracy polsko-słowackiej, która sprzyjać będzie trwałemu rozwojowi obszaru przygranicznego.

Wskaźniki osiągnięcia zamierzonego celu:

Wskaźnik - nazwa	Wskaźnik - typ	Wskaźnik - kto, jak i kiedy zmierzy
Ilość wspólnych projektów transgranicznych spełniających przynajmniej dwa z czterech kryteriów programu	Rezultatu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Ilość wspólnych projektów transgranicznych spełniających przynajmniej trzy z czterech kryteriów programu	Rezultatu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)

Wskaźnik - nazwa	Wskaźnik - typ	Wskaźnik - kto, jak i kiedy zmierzy
Ilość wspólnych projektów transgranicznych spełniających wszystkie cztery kryteria programu	Rezultatu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Ilość stworzonych nowych miejsc pracy	Oddziaływanie	WST – informacje od beneficjentów – rok po zakończeniu programu (2016)

Priorytety i tematy współpracy programu mają na celu wykorzystanie mocnych stron i możliwości rozwoju obszaru przygranicznego dla wspólnego rozwiązywania jego głównych problemów

Zgodnie z celem głównym, program ma przyczynić się do realizacji poniższych celów strategicznych współpracy w obszarze przygranicznym:

- Wspieranie rozwoju partnerskiej współpracy polsko-słowackiej w zakresie poprawy stanu infrastruktury transgranicznej, prowadzącej do integracji przestrzennej obszaru oraz zwiększenia jego dostępności i atrakcyjności dla mieszkańców, inwestorów i turystów
- Promowanie partnerskiej współpracy polsko-słowackiej na rzecz trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego, kulturalnego i środowiska w polsko-słowackim regionie przygranicznym;
- Promowanie inicjatyw lokalnych i nawiązywanie kontaktów transgranicznych poprzez realizację mikroprojektów opartych na działaniach typu „ludzie dla ludzi”.

Aby realizować te cele wspierane będą działania, które są zgodne ze strategiami krajowymi, z kierunkami określonymi w Strategii Lizbońskiej i Goeteborskiej w kontekście współpracy transgranicznej, a co za tym idzie stwarzają lepsze warunki dla integracji i spójności regionu.

Wymienione cele są realizowane poprzez trzy tematycznie określone priorytety, z wykorzystaniem środków Pomocy Technicznej zdefiniowanej w osobnym priorytecie, Priorytety te są szczegółowo opisane w rozdziale 5.

Dla realizacji celów strategicznych konieczne jest uwzględnienie poniższych aspektów:

- Stworzenia wspólnej wizji zintegrowanej gospodarki regionalnej, spójności społecznej i stosunków dobrosąsiedzkich
- Dążenia do stabilnego wzrostu gospodarczego po obu stronach granicy
- Tworzenia warunków do szeroko pojętego bezpieczeństwa na polsko-słowackim pograniczu;
- Ochrony i poprawy stanu przyrody i dziedzictwa kulturowego;
- Potrzeb lokalnych grup społecznych

5. PRIORYTETY

Ze względu na różnice istniejące między regionami i wewnątrz nich, na obszarze objętym programem poniżej opisane priorytety i tematy współpracy mają dość szeroki zakres. Struktura gospodarcza po słowackiej stronie granicy, z dominującym udziałem sektora usług, różni się od strony polskiej, gdzie dominuje rolnictwo. Po polskiej stronie sytuacja w poszczególnych obszarach jest bardzo zróżnicowana (np. w przemysłowej części

podregionu bielsko-bialskiego). Występują także znaczne różnice w gęstości zaludnienia i poziomie wykształcenia. W oparciu o wspólną diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze pogranicza polsko-słowackiego określono wspólne priorytety strategiczne, które znalazły odbicie w opracowywanym dokumencie programowym. W programie powinno uczestniczyć wiele instytucji z różnych części pogranicza reprezentujących różne dziedziny.

Wspierane priorytety są następujące:

Priorytet I. Rozwój infrastruktury transgranicznej

Priorytet II. Rozwój społeczno-gospodarczy

Priorytet III. Wsparcie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)

Priorytet IV. Wsparcie techniczne

Następujący opis skupia się na celach głównych, szczegółowe informacje na temat poszczególnych tematów zostaną opisane w dodatkowym dokumencie.

5.1 Priorytety i opis tematów

Ze względu na różnice istniejące w obrębie regionów i między nimi, poniżej opisane priorytety i tematy współpracy realizowane będą w szerokim zakresie na obszarze objętym programem. Struktura gospodarcza po słowackiej stronie granicy, z dominującym udziałem sektora usług, różni się od strony polskiej, gdzie dominuje rolnictwo. Po polskiej stronie sytuacja w poszczególnych obszarach jest bardzo zróżnicowana (np. w przemysłowej części podregionu bielsko-bialskiego). Występują także znaczne różnice w gęstości zaludnienia i poziomie wykształcenia. Wspólna diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze pogranicza polsko-słowackiego stanowiła punkt wyjścia dla określenia wspólnych priorytetów strategicznych, opisanych w tym dokumencie. W programie powinno uczestniczyć wiele instytucji reprezentujących różne dziedziny z różnych części pogranicza.

Wspierane priorytety są następujące:

Priorytet I. Rozwój infrastruktury transgranicznej

Priorytet II. Rozwój społeczno-gospodarczy

Priorytet III. Wsparcie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)

Priorytet IV. Pomoc techniczna

Poniższy opis dotyczy przede wszystkim priorytetów programu. Szczegółowe informacje dotyczące poszczególnych tematów zostaną przedstawione w dokumencie uzupełniającym.

5.1.1. Priorytet I: Rozwój infrastruktury transgranicznej

Tło

Pogranicze polsko-słowackie wymaga znaczących inwestycji, które pozwolą rozbudować, zmodernizować i usprawnić obecnie zaniedbaną infrastrukturę. W ramach programu wspierane będą wspólne przedsięwzięcia służące ludności po obu stronach granicy, a więc wykazujące znaczący efekt transgraniczny. Działania te prowadzone będą na dwóch płaszczyznach: infrastruktury drogowej i komunikacyjnej oraz infrastruktury ochrony środowiska, w tym dotyczącej ochrony przed katastrofami naturalnymi.

Główny cel priorytetu	Rozwój polsko-słowackiej współpracy partnerskiej w zakresie poprawy stanu infrastruktury transgranicznej ukierunkowanej na integrację przestrzenną, bezpieczeństwo, zwiększenie dostępności komunikacyjnej i atrakcyjności regionu dla mieszkańców, inwestorów i turystów.
------------------------------	--

Wskaźniki osiągnięcia zamierzonego celu

Wskaźnik – nazwa	Wskaźnik - typ	Wskaźnik – kto, jak i kiedy zmierzy
Liczba wspólnych projektów	Produktu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba partnerów	Produktu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba kilometrów nowych /zmodernizowanych transgranicznych połączeń komunikacyjnych	Produktu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba użytkowników nowej /zmodernizowanej infrastruktury ochrony środowiska	Rezultatu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba trwałych polsko-słowackich kontaktów partnerskich	Oddziaływania	WST – informacje od beneficjentów – rok po zakończeniu programu (2016)

Zwiększenie wydatków na infrastrukturę drogową i komunikacyjną może wpłynąć na poprawę dostępności obszarów położonych z dala od krajowych ośrodków rozwoju. Przedsięwzięcia te powinny umożliwić wykorzystanie dogodnego położenia geograficznego, opisanego powyżej jako jedna z głównych mocnych stron tego regionu, dla rozwoju transportu tranzytowego oraz transportu i komunikacji w wymiarze lokalnym – “dnia codziennego” (małe drogi, dostęp do szkół, urzędów, ośrodków zdrowia itp.)

Podczas planowania inwestycji związanych z infrastrukturą w regionie polsko-słowackiego pogranicza, pod uwagę zostaną wzięte warunki środowiskowe, powiązane bezpośrednio z rozwojem działalności gospodarczej. Wspólne przedsięwzięcia w celu poprawy infrastruktury ochrony środowiska, które mają być finansowane w ramach tego Priorytetu, powinny istotnie przyczyniać się do zachowania bogactwa walorów naturalnych, a także do zrównoważonego rozwoju regionu przygranicznego.

Oczekiwane przykładowe skutki to:

- wyeliminowanie głównych „wąskich gardeł” lub brakujących połączeń w lokalnej, przygranicznej sieci komunikacyjnej, które hamują rozwój stosunków społecznych i gospodarczych, ograniczonych nie tylko przez istniejące granice państwowe, ale także na skutek trudnych warunków przyrodniczych,
- zachowanie i ochrona bogatego dziedzictwa przyrodniczego na tym obszarze, poprzez dalsze działania na rzecz zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska, które będzie odczuwalne po obu stronach granicy,
- wspólne i skoordynowane plany i programy na rzecz rozwoju infrastruktury w regionie przygranicznym.

Cele operacyjne priorytetu:

- Usprawnienie bezpośrednich połączeń transportowych i komunikacyjnych w regionie polsko-słowackiego pogranicza.
- Poprawa stanu infrastruktury ochrony środowiska na terenach przygranicznych.
- Poprawa stanu infrastruktury transgranicznej w zakresie ochrony przed katastrofami naturalnymi.
- Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.
- Rozwój społeczeństwa informacyjnego
- Wsparcie bezpośrednich inwestycji dot. infrastruktury terenów przygranicznych
- Wsparcie projektów strategicznych

TEMAT 1: INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA I TRANSPORTOWA

Zgodnie z opisem sytuacji społeczno-gospodarczej, pogranicze polsko-słowackie wymaga wybudowania nowej oraz modernizacji i rozbudowy istniejącej infrastruktury komunikacyjnej i transportowej, przede wszystkim połączeń drogowych i kolejowych. Ze względu na ograniczone zasoby, program nie obejmuje dużych inwestycji. Promowane będą działania na mniejszą skalę, dążące głównie do poprawy bezpośrednich połączeń między słowacką i polską stroną obszaru pogranicza lub do poprawy dostępności konkretnego terenu do celów gospodarczych i turystycznych. Ponadto należy przygotować wspólne plany i programy na rzecz rozwoju infrastruktury transportowej i komunikacyjnej, aby stworzyć spójny system transgraniczny. Mogą być promowane nowe rozwiązania w dziedzinie transportu multimodalnego. Przygotowywane będą także stosowne studia lub koncepcje dotyczące większych inwestycji infrastrukturalnych o znaczeniu transgranicznym, w tym związane z połączeniami z istniejącymi i planowanymi korytarzami transportowymi oraz połączeniami do korytarzy ciągów transportowych o znaczeniu lokalnym i transgranicznym. Dopuszczone w tym temacie współpracy będą również działania związane z bezpieczeństwem w szerokim znaczeniu, szczególnie bezpieczeństwem drogowym – współpraca służb ratunkowych oraz porządku publicznego. Duże inwestycje mogą być realizowane w ramach innych krajowych lub międzynarodowych programów rozwoju infrastruktury.

Ważnym elementem inwestycji realizowanych w ramach tego typu przedsięwzięć powinny być działania o charakterze infrastrukturalnym zmierzające do rozbudowy sieci telekomunikacyjnych oraz służące rozwojowi społeczeństwa informacyjnego, z uwzględnieniem nowoczesnych rozwiązań komunikacyjnych (Internet).

TEMAT 2: INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA

W wielu przypadkach sytuacja w zakresie ochrony środowiska naturalnego wymaga poprawy i dlatego też realizacja projektów o znaczeniu transgranicznym może być bardzo korzystna. Jednostki odpowiedzialne za podejmowanie działań wpływających na infrastrukturę ochrony środowiska powinny bezwzględnie mieć na uwadze ochronę obszarów sieci „NATURA 2000” wyznaczonych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Władze lokalne po obu stronach granicy dążą do rozwijania współpracy m.in. w dziedzinie oczyszczania ścieków i utylizacji odpadów. W ramach programu może być także wspierane wspólne planowanie i opracowywanie programów umożliwiających realizację dużych inwestycji o znaczeniu transgranicznym. Wsparcie mogą także uzyskać niewielkie projekty inwestycyjne w zakresie ochrony środowiska. Dotyczy to zwłaszcza projektów gospodarki wodno-kanalizacyjnej, oczyszczania ścieków, segregacji i utylizacji odpadów, zanieczyszczenia powietrza i wody

oraz zapobiegania katastrofom naturalnym. W dziedzinie gospodarki odpadami promowane będą przedsięwzięcia likwidujące problem nielegalnych wysypisk śmieci oraz rozwiązania umożliwiające ponowne wykorzystanie lub nieszkodliwe dla środowiska usunięcie śmieci, a także rozwiązania dotyczące ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko hałasu i promieniowania elektromagnetycznego.

Niezmiernie istotnym elementem transgranicznego systemu ochrony środowiska jest ochrona przed katastrofami naturalnymi, w szczególności dotyczy to infrastruktury przeciwpowodziowej, która jest niedostatecznie rozwinięta. Braki w zabezpieczeniach przeciwpowodziowych w całym regionie mogą stać się przyczyną klęski żywiołowej dotykającej obszarów po obu stronach granicy polsko - słowackiej. Temat obejmuje również działania umożliwiające monitorowanie i reagowanie na zagrożenia zanieczyszczenia środowiska. Przy planowaniu nowych lub odnawianiu istniejących elementów systemu przeciwpowodziowego (np. zbiorników wodnych), należy także uwzględnić ich ewentualne zastosowanie gospodarcze.

Temat ten jest również ukierunkowany na promowanie odnawialnych źródeł energii, racjonalizację wykorzystania dostępnych zasobów przyrodniczych, zmniejszając dzięki temu szkodliwe oddziaływanie działalności człowieka na środowisko.

Niezmiernie istotna jest ochrona biotopów występujących na obszarze polsko-słowackiego pogranicza. W związku z powyższym wspierane będą przedsięwzięcia infrastrukturalne wspomagające tę ochronę (np. wzmacnianie instytucji działających na rzecz ochrony środowiska na tych obszarach).

Możliwe jest także wykorzystywanie istniejącego potencjału wód geotermalnych na rzecz rozwoju regionalnego. W tym celu przyjmuje się wspieranie działań związanych z planowaniem, wykrywaniem oraz wykorzystaniem wód geotermalnych jako bazy dla rozwoju turystyki, niekonwencjonalnych źródeł energii itp.

Indykatorywna lista działań:

- budowa infrastruktury transgranicznej o znaczeniu regionalnym i lokalnym w kontekście usprawnienia bezpośrednich połączeń pomiędzy przygranicznymi terenami Polski i Republiki Słowackiej
- rozwój systemów podnoszących jakość i efektywność transportu publicznego i multimodalnego
- inwestycje w dostępność i jakość dróg regionalnych i lokalnych, ścieżek rowerowych, regionalnych i lokalnych wodnych dróg śródlądowych na terenach przygranicznych
- wspólne planowanie i lepsze zarządzanie usługami transportowymi na terenach przygranicznych
- budowa transgranicznej infrastruktury środowiska, w ochronie przyrody, zasobach naturalnych, odnawialnych źródłach energii i systemach podnoszących ich jakość
- rozwój wspólnych systemów ochrony ludności przed katastrofami naturalnymi
- wspólne planowanie i lepsze zarządzanie usługami związanymi ze środowiskiem na terenach przygranicznych

Indykatorywni beneficjenci końcowi:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
- jednostki administracji ustanowione przez państwo lub samorząd w celu zapewnienia usług publicznych

- organizacje pozarządowe
- Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej

Kwalifikujący się beneficjenci końcowi:

- Podmioty posiadające osobowość prawną, zgodnie z obowiązującym prawem krajowym
- Podmioty nie posiadające osobowości prawnej, którym jednostka nadrzędna (posiadająca osobowość prawną) udzieli pełnomocnictwa i która przejmie odpowiedzialność finansową za realizowany projekt
- Podmioty nie posiadające osobowości prawnej, w imieniu których jednostka nadrzędna będzie starała się o dotację (wraz z określeniem, który podmiot będzie realizował projekt)
- Podmioty, których siedziby znajdują się poza obszarem wsparcia programu, pod warunkiem, że posiadają kompetencje i działają na terenie wsparcia, a działania projektu zostaną wdrożone na obszarze wsparcia.

5.1.2. Priorytet II: Rozwój społeczno-gospodarczy

Tło

Z jednej strony tereny przy granicy polsko-słowackiej wykazują mniejszą dynamikę w zakresie tempa zmian społeczno-gospodarczych i odnotowuje się na nich wysoki poziom bezrobocia, a z drugiej strony mają one znaczny potencjał przyrodniczy i kulturowy, oferując dobre warunki dla rozwoju sektora usług turystycznych. Realizowane projekty mają przyczynić się do wykorzystania tego potencjału oraz do rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru pogranicza. Wyodrębniono tutaj trzy tematy, które skupiają się na rozwoju turystyki, ochronie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz tworzeniu sieci współpracy łączących partnerów polskich i słowackich.

Aby poprawić trudną sytuację na rynku pracy, należy podjąć specjalne działania. Współpraca transgraniczna może doprowadzić do efektywniejszego wykorzystywania zasobów ludzkich. Umożliwia tworzenie nowych miejsc pracy, głównie w sektorze MŚP, zwłaszcza w turystyce. Jednakże warunkiem powstania nowych firm jest osiągnięcie pewnego poziomu przedsiębiorczości, który umożliwi wykorzystanie wewnętrznego potencjału (w tym także w zakresie rękodzielnictwa i tradycji rzemieślniczych /zawody ginące i niszowe/, wykorzystania naturalnych metod w rolnictwie lub dobrych warunków do rozwoju handlu). W tej kwestii owocna może się okazać wymiana informacji i wiedzy między polskimi i słowackimi partnerami. W tym celu należy także promować współpracę pomiędzy instytucjami otoczenia biznesu, instytucjami rynku pracy, cechami, zrzeszeniami, kongregacjami, ośrodkami badawczymi, szkołami i innymi organizacjami samorządu gospodarczego, w tym przede wszystkim turystycznego. Ich współpraca przyczyni się do efektywniejszego wykorzystywania zasobów ludzkich i wzrostu przedsiębiorczości.

Rozwój gospodarczy obszarów przy granicy polsko-słowackiej wiąże się z bogatym dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym. Zakres współpracy transgranicznej związany z ochroną dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jest bardzo szeroki, zwłaszcza gdy jest on połączony z promowaniem turystyki.

Główny cel priorytetu	Promowanie polsko-słowackiej współpracy partnerskiej dla zrównoważonego społeczno-gospodarczego, środowiskowego i kulturalnego rozwoju terenów przygranicznych Polski i Republiki Słowackiej
------------------------------	--

Wskaźniki osiągnięcia zamierzonego celu

Wskaźnik – nazwa	Wskaźnik - typ	Wskaźnik – kto, jak i kiedy zmierzy
Liczba wspólnych projektów	Produktu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba partnerów	Produktu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba odnowionych obiektów historycznych	Produktu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba inicjatyw, które przyczyniają się do ochrony różnorodności biologicznej	Produktu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba instytucji zaangażowanych w działalność sieci	Produktu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba produktów turystycznych	Produktu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba uczestników kursów, którzy podnieśli swoje kwalifikacje	Rezultatu	WST – końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba umów partnerskich realizowanych po zakończeniu projektu	Oddziaływania	WST – informacje od beneficjentów – rok po zakończeniu programu (2016)

Przykładowe oczekiwane rezultaty:

- wzrost potencjału turystycznego w regionie przygranicznym,
- podniesienie kwalifikacji mieszkańców terenów przygranicznych oraz wzmocnienie lokalnych MŚP poprzez rozwój współpracy pomiędzy instytucjami edukacyjnymi, organizacjami, stowarzyszeniami gospodarczymi i turystycznymi

Cele operacyjne priorytetu:

- Zwiększenie atrakcyjności turystycznej pogranicza
- Ochrona dziedzictwa kulturowego regionów
- Ochrona przyrodniczej bioróżnorodności
- Tworzenie tematycznych sieci współpracy partnerskiej i grup tematycznych
- Rozwój zasobów ludzkich i oświaty
- Wzrost wykorzystania informacji i technologii telekomunikacyjnej

TEMAT 1: ROZWÓJ WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ W ZAKRESIE TURYSTYKI

Wspólne przedsięwzięcia realizowane w ramach tego tematu współpracy powinny zmierzać w kierunku rozwoju infrastruktury turystycznej. Duży nacisk będzie kładziony na inwestycje związane z rozwijaniem istniejących i potencjalnych uzdrowisk oraz publiczną opieką zdrowotną. Poprawa sytuacji w tej dziedzinie pozwoliłaby także na zmniejszenie problemu marginalizacji wynikającej z bezrobocia.

Znaczące korzyści dla rozwoju współpracy transgranicznej może także przynieść współpraca w dziedzinie turystyki, sportu i rekreacji, ponieważ w dłuższym okresie może ona stanowić główny czynnik rozwoju polsko-słowackiego pogranicza. Należy także w dalszym ciągu zacieśniać relacje między polskimi i słowackimi organizacjami i zrzeszeniami turystycznymi. Kontakty te mogą przyczynić się do promowania przedsiębiorczości.

Szczególnie istotne jest zachęcanie do nauki języków obcych, polskiego i słowackiego, oraz wymiana informacji i danych w celu rozwoju turystyki transgranicznej. Dodatkowo, współpraca między uzdrowiskami może przyczynić się do rozwoju tego szczególnego sektora turystyki.

Region oferuje obiecujące warunki dla rozwoju eko- i agroturystyki. Należy wspierać wysiłki dążące do nawiązania współpracy w tej dziedzinie pomiędzy różnymi ośrodkami lub organizacjami turystycznymi po obu stronach granicy.

Również należy pokreślić znaczenie produktów turystyki regionalnej na terenach przygranicznych, ich promocja i ochrona powinna zostać wzmocniona, a wspierane powinny być działania w celu zwiększenia bezpieczeństwa turystów odpoczywających lub uprawiających sport na terenach górzystych.

TEMAT 2: OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PRZYRODNICZEGO

Polsko-słowackie pogranicze jest terenem znanym ze swojego bogatego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Wykorzystując ten fakt i jednocześnie przyczyniając się do ochrony tych zasobów, wspierane będą przedsięwzięcia służące tworzeniu sieci tematycznych łączących miejsca o podobnych cechach i mające na celu rozwój nowej oferty i produktów turystycznych (np. drewniane kościoły lub szlaki gotyckie). Istotne jest tutaj wsparcie dla istniejących oraz tworzenie nowych produktów turystycznych, wykorzystujących walory kulturowe oraz przyrodnicze pogranicza. Dzięki działaniom transgranicznym tereny o takich walorach mogą być skuteczniej promowane poza granicami Polski i Słowacji. Aby zachować dziedzictwo kulturowe regionu, należy przygotować wspólne projekty pozwalające społecznościom lokalnym na zachowanie swojej tożsamości poprzez na przykład zintegrowane produkty kulturowe i turystyczne. Istotne jest tutaj wsparcie działań, także w zakresie infrastruktury, instytucji kultury obu stron pogranicza oraz inicjowanie powstawania domów współpracy i wymiany kulturalnej. Należy także zadbać o należyłą ochronę obiektów dziedzictwa kulturowego (opieka i ochrona zabytków) oraz dziedzictwa przyrodniczego (pomniki przyrody, miejsca chronione). Promowane powinny być działania zmierzające do powszechnego udostępnienia wskazanych walorów przy jednoczesnej ochronie ich wartości zabytkowej oraz przyrodniczej.

W ramach tego tematu współpracy przewiduje się realizację wspólnych działań, mających na celu ochronę różnych gatunków roślin i zwierząt. Istotne jest podejmowanie działań w celu

podniesienia świadomości ekologicznej, a także przygotowanie wspólnych programów ochrony przyrody oraz dziedzictwa kulturowego i historycznego na różnych poziomach.

Wspierane będą również działania prewencyjne związane z zagrożeniami fauny i flory, jak również opracowywanie programów jej ochrony.

TEMAT 3: PROJEKTY SIECIOWE

Działania podejmowane w ramach tego tematu będą miały formę sieci współpracy nawiązywanej pomiędzy współpracującymi ze sobą instytucjami, zarówno po stronie polskiej, jak i słowackiej. Sieci te będą konkretyzacją dotychczasowej współpracy instytucji, która prowadzona jest już od dłuższego czasu, jednak formalnie nie istniały dotychczas instrumenty finansowe wspierające kooperację w takiej formie. Sieci zawiązywane w ramach tego tematu będą sieciami tematycznymi, które dotyczyć będą m.in. współpracy gospodarczej, edukacyjnej, kulturalnej, a także współpracy dotyczącej bezpieczeństwa po obu stronach granicy. Sieci umożliwią będą wymianę informacji, lepszą współpracę i tworzenie nowych instytucjonalnych struktur współpracy transgranicznej. Rezultatem podejmowanych działań powinno być tworzenie nowych rozwiązań, strategii i polityk.

W ramach tego tematu możliwe będzie podejmowanie działań „miękkich” (np. organizacja spotkań, grup roboczych, szkoleń), jak również realizacja małych inwestycji infrastrukturalnych, z wyjątkiem infrastruktury komunikacyjnej związanej z tworzeniem, bądź udoskonalaniem istniejącej sieci. Tworzone sieci będzie charakteryzowała elastyczność i zdolność do powiększania się wraz z rozszerzaniem zakresu tematycznego sieci.

Do sieci przystępować będą mogły organy administracji regionalnej i samorządowej, uczelnie wyższe, służby ratownicze, publiczna opieka zdrowotna, organizacje społeczne i zawodowe, organizacje zrzeszające przedsiębiorców, organizacje pozarządowe i inne uprawnione podmioty zainteresowane współpracą w ramach sieci.

Sieć mogą utworzyć co najmniej trzy podmioty (w tym jeden partner zagraniczny), z których jeden będzie partnerem wiodącym odpowiedzialnym za zarządzanie projektem oraz realizowaną w jego ramach sieć współpracy.

Indykatywna lista działań:

- wspieranie rozwoju sieci współpracy gospodarczej i społecznej, skoncentrowanej na ściśle określonych tematach i realizowanej na obszarze programu
- rozwój wspólnych usług edukacyjnych
- wspólne systemy rozwoju rynku pracy i świadczeń socjalnych
- rozwój transgranicznej współpracy pomiędzy instytucjami biznesowymi, badań i rozwoju
- wspieranie transgranicznego rozwoju działań przemysłowych i grup przemysłowych
- wspieranie rozwoju nowych produktów i lepsze zarządzanie turystyką, kulturą i tradycyjnym rzemiosłem
- inwestycje w transgraniczną infrastrukturę turystyczną
- organizacja wspólnych transgranicznych przedsięwzięć turystycznych i kulturowych na terenach przygranicznych
- inwestycje związane z ochroną dziedzictwa przyrodniczego
- wspieranie w tworzeniu wspólnych produktów kulturowych, turystycznych i tradycyjnego rzemiosła
- wspieranie wspólnego systemu ratownictwa

- rozwój i wdrażanie wspólnych usług elektronicznych

Ten temat będzie wdrażany poprzez projekty parasolowe.

Strategiczni beneficjenci końcowi:

Euroregion Beskidy, Euroregion Karpacki i Euroregion Tatry w Polsce

Wyższe Jednostki Terytorialne: Zilina i Presov w Republice Słowackiej

Każda z tych jednostek będzie pełnić rolę partnera wiodącego albo rolę partnera projektu w ramach tzw. „projektów parasolowych” obejmujących projekty sieciowe.

Indykatywni beneficjenci końcowi:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
- jednostki administracji ustanowione przez państwo lub samorząd w celu zapewnienia usług publicznych
- organizacje pozarządowe
- Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej

Kwalifikujący się beneficjenci końcowi:

- Podmioty posiadające osobowość prawną, zgodnie z obowiązującym prawem krajowym
- Podmioty nie posiadające osobowości prawnej, którym jednostka nadrzędna (posiadająca osobowość prawną) udzieli pełnomocnictwa i która przejmie odpowiedzialność finansową za realizowany projekt
- Podmioty nie posiadające osobowości prawnej, w imieniu których jednostka nadrzędna będzie starała się o dotację (wraz z określeniem, który podmiot będzie realizował projekt)
- Podmioty, których siedziby znajdują się poza obszarem wsparcia programu, pod warunkiem, że posiadają kompetencje i działają na terenie wsparcia, a działania projektu zostaną wdrożone na obszarze wsparcia.

5.1.3. Priorytet III: Wsparcie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)

Tło

W ramach tego priorytetu wdrażane będą małe projekty typu „ludzie dla ludzi”. Instrument ten będzie kontynuacją „Wspólnego Funduszu Małych Projektów” istniejącego w ramach polsko-słowackiego programu PHARE CBC oraz wyodrębnionego Działania - „Wsparcie inicjatyw lokalnych” w ramach Programu Interreg IIIA Polska – Republika Słowacka 2004-2006. Ogólnym celem wspierania inicjatyw lokalnych jest rozwój i intensyfikacja współpracy między społecznościami po obu stronach granicy, mająca w przyszłości przyczynić się do poprawy sytuacji w dziedzinie kultury, oświaty, turystyki, sportu oraz w sferze społecznej i gospodarczej. Bliska współpraca na obszarze pogranicza (np. między lokalnymi instytucjami kulturalnymi i oświatowymi) pogłębia stosunki dobrosąsiedzkie. Możliwe jest również wspieranie działań dla grup społecznie marginalizowanych (takich jak niepełnosprawni, mniejszości). Przedsięwzięcia objęte tym priorytetem (np. organizacja konferencji i wystaw, opracowanie studiów i publikacji) zachęcą instytucje lokalne oraz obywateli do zaangażowania się we wspólne inicjatywy. Dofinansowanie inicjatyw lokalnych o niewielkiej skali może stworzyć fundament dla większych wspólnych projektów transgranicznych.

Podczas wdrażania tego priorytetu możliwa będzie realizacja drobnych inwestycji infrastrukturalnych powiązanych z przedsięwzięciami o charakterze „miękkim”.

Należy również zaznaczyć, iż dla wspólnego rozwoju regionalnego ważne jest, aby wspierać edukację, wymianę wiedzy specjalistycznej na polu systemów edukacyjnych, między instytucjami oświatowymi po to, aby podnieść poziom edukacji i zwiększyć efektywność procesów edukacyjnych na terenach przygranicznych.

Cel główny priorytetu	Promowanie inicjatyw lokalnych i nawiązywanie kontaktów transgranicznych poprzez realizację mikroprojektów opartych na działaniach “ludzie dla ludzi”.
------------------------------	--

Wskaźniki osiągnięcia zamierzonego celu

Wskaźnik – nazwa	Wskaźnik – typ	Wskaźnik, kto, jak i kiedy zmierzy
Liczba wspólnych projektów	Produktu	Instytucje wdrażające dla tego priorytetu - końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba partnerów	Produktu	Instytucje wdrażające dla tego priorytetu - końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba projektów pozwalających na wsparcie równych szans dla kobiet i grup marginalizowanych społecznie	Produktu	Instytucje wdrażające dla tego priorytetu - końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba wspólnych imprez/spotkań organizowanych po raz pierwszy	Produktu	Instytucje wdrażające dla tego priorytetu - końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba uczestników kursów, którzy podnieśli swoje kwalifikacje	Rezultatu	Instytucje wdrażające dla tego priorytetu - końcowe raporty beneficjentów po zakończeniu programu (2015)
Liczba umów partnerskich realizowanych po zakończeniu realizacji projektu	Oddziaływania	Instytucje wdrażające dla tego priorytetu - informacje od beneficjentów – rok po zakończeniu programu (2016)

Cele operacyjne priorytetu:

- Nawiązanie i wzmocnienie bezpośrednich kontaktów pomiędzy polską i słowacką społecznością na terenach przygranicznych
- Tworzenie bazy dla kolejnych projektów w przyszłości

Tematy, które mają być zrealizowane w ramach tego Priorytetu, zostaną opisane w dokumencie uzupełniającym.

Indykatywna lista działań:

- wzmocnienie współpracy
- odnowienie i podtrzymanie tradycji regionalnych i kulturalnych
- rozwój edukacji i zasobów ludzkich
- rozwój wspólnych transgranicznych przedsięwzięć w dziedzinie edukacji, sportu i kultury
- wspieranie w tworzeniu wspólnych produktów kulturowych, turystycznych i tradycyjnego rzemiosła
- wspieranie małych projektów infrastrukturalnych

Ten priorytet będzie wdrażany poprzez „projekty parasolowe”.

Strategiczni beneficjenci końcowi:

Euroregion Beskidy, Euroregion Karpacki i Euroregion Tatry w Polsce

Wyższe Jednostki Terytorialne: Zilina i Presov w Republice Słowackiej

Każda z tych jednostek będzie pełnić rolę partnera wiodącego albo rolę partnera projektu w ramach „projektów parasolowych” obejmujących mikroprojekty.

Indykatywni beneficjenci końcowi:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
- jednostki administracji ustanowione przez państwo lub samorząd w celu zapewnienia usług publicznych
- organizacje pozarządowe
- Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej

Kwalifikujący się beneficjenci końcowi:

- Podmioty posiadające osobowość prawną, zgodnie z obowiązującym prawem krajowym
- Podmioty nie posiadające osobowości prawnej, którym jednostka nadrzędna (posiadająca osobowość prawną) udzieli pełnomocnictwa i która przejmie odpowiedzialność finansową za realizowany projekt
- Podmioty nie posiadające osobowości prawnej, w imieniu których jednostka nadrzędna będzie starała się o dotację (wraz z określeniem, który podmiot będzie realizował projekt)
- Podmioty, których siedziby znajdują się poza obszarem wsparcia programu, pod warunkiem, że posiadają kompetencje i działają na terenie wsparcia, a działania projektu zostaną wdrożone na obszarze wsparcia.

Szczegóły dotyczące wdrażania oraz przepływów finansowych w ramach mikroprojektów zostaną opisane w dokumencie uzupełniającym.

5.1.4. Priorytet IV: Pomoc techniczna

Pomoc techniczna (PT) zostanie wykorzystana do zapewnienia efektywnego i przejrzystego zarządzania programem oraz jego sprawnego funkcjonowania. Priorytet ten obejmuje stworzenie i finansowanie wydatków Instytucji Zarządzającej, Instytucji Krajowej, Instytucji Certyfikującej, Instytucji Audytowej, Instytucji Pośredniczących oraz Wspólnego Sekretariatu Technicznego. Ponadto może obejmować także koszty funkcjonowania Punktów Informacyjnych na Słowacji, w tym koszty organizacji spotkań roboczych oraz koszty

operacyjne. Należy wziąć pod uwagę również koszty związane z przygotowaniem programu na następny okres, który będzie odnosił się do nowej perspektywy finansowej.

Środki PT przeznaczone zostaną również na działania promujące program, a także jego ocenę i ewaluację. Przygotowany zostanie plan działań w zakresie komunikacji obejmujący wiele seminariów i kampanii informacyjnych. Wspierana będzie wymiana informacji dotyczących proponowanych projektów. Podejmowane będą działania mające na celu pomoc dla wnioskodawców przy tworzeniu koncepcji projektu i przy poszukiwaniu partnerów. W ramach priorytetu przewiduje się promowanie wykorzystania technik informacyjnych (Internetu) oraz wspieranie działań promocyjnych i informacyjnych regionalnych punktów kontaktowych.

Szczególną uwagę należy zwrócić na usługi świadczone w ramach Programu INTERACT II. Program ten funkcjonujący na obszarze UE dotyczy właściwego zarządzania współpracą terytorialną i udziela wsparcia dostosowanego do potrzeb uczestników programów Celu 3- Europejska Współpraca Terytorialna. Grupy docelowe programu INTERACT to przede wszystkim jednostki utworzone zgodnie z Rozporządzeniem 1083/2006 oraz Rozporządzeniem EFRR, jak również inne instytucje zaangażowane we wdrażanie programu. Aby zagwarantować tym podmiotom możliwość jak najlepszego skorzystania z Programu INTERACT, celowe jest zapewnienie im dostępu do usług i dokumentów INTERACT oraz uczestnictwa w spotkaniach organizowanych przez INTERACT. Koszty z tym związane kwalifikują się w ramach Pomocy Technicznej.

Cel główny priorytetu	Zapewnienie wdrożenia, zarządzania, promocji, monitoringu i kontroli programu
------------------------------	---

Wskaźniki osiągnięcia zamierzonego celu

Wskaźnik – nazwa	Wskaźnik – typ	Wskaźnik, kto, jak i kiedy zmierzy
Utworzone i działające: Instytucja Zarządzająca, Certyfikująca, Audytowa, Wspólny Sekretariat Techniczny, Punkty Kontaktowe oraz inne instytucje biorące udział w programie	Produktu	WST – po zatwierdzeniu programu przez KE – w trakcie realizacji programu
Obsługa systemu przetwarzania danych	Produktu	WST – dane wewnętrzne – w trakcie realizacji programu
Liczba szkoleń	Produktu	WST – dane wewnętrzne – w trakcie realizacji programu
Co najmniej jedna strona internetowa dotycząca programu	Produktu	WST – dane wewnętrzne – w trakcie realizacji programu
Liczba złożonych projektów	Produktu	WST – dane wewnętrzne – w trakcie realizacji programu

Ocena w połowie okresu realizacji i ocena ex-post	Produktu / Rezultatu	Zewnętrzny specjalista ds. ewaluacji – raporty oceny – w połowie trwania programu (2011) i po jego zakończeniu (2016)
Liczba przeszkolonych osób (mężczyzn/kobiet)	Rezultatu	WST – dane wewnętrzne – po zakończeniu programu (2015)

Cele operacyjne:

- wsparcie w zakresie zarządzania programem
- realizacja programu
- kontrola programu
- promocja programu
- monitoring programu
- ocena programu

Indykatorywna lista działań:

- przygotowanie materiałów dla wyboru projektu, ich rozpatrzenie i ciągły monitoring realizacji
- zarządzanie programem
- przygotowanie zebrań Komitetu i Podkomitetu Monitorującego
- weryfikacja i kontrola działań w miejscu ich realizacji
- działanie systemu monitoringu zaprojektowanego dla zarządzania programem, ciągły monitoring i ocena
- konsultacje z kandydatami podczas przygotowania projektu
- rozpowszechnianie informacji i publikacji zgodnie z art. 69 Rozporządzenia Nr 1083/2006
- przeprowadzanie szkoleń w celu realizacji struktur
- ocena programu
- uczestnictwo w spotkaniach organizowanych w ramach programu INTERACT II

Indykatorywni beneficjenci końcowi:

- Instytucja Zarządzająca
- Instytucja Krajowa
- Wspólny Sekretariat Techniczny
- Inne organizacje biorące udział w realizacji programu

5.2. Lista interwencji podzielonych ze względu na kategorie

Kategoryzacja pomocy Funduszy na lata 2007-2013		Priorytet I	Priorytet II	Priorytet III	Priorytet IV
<i>Tabela 1: Kody z zakresu tematów priorytetu</i>					
Kod	Temat priorytetu				
Badania i rozwój technologiczny (B&RT), innowacje i przedsiębiorcy					
1	Działania B&RT w ośrodkach badawczych				
2	Infrastruktura B&RT (w tym warsztaty, oprzyrządowanie i szybkie sieci komputerowe łączące centra badawcze) oraz centra umiejętności poszczególnych technologii				
3	Transfer technologiczny i usprawnienie sieci współpracy pomiędzy drobnymi przedsiębiorstwami (MŚP), pomiędzy tymi i innymi firmami i uniwersytetami, szkołami ponadgimnazjalnymi, różnego rodzaju zakładami, władzami regionalnymi, centrami badawczymi oraz stacjami naukowymi i technologicznymi (<i>parki naukowe i technologiczne, technopola itp.</i>)		☒		
4	Wsparcie B&RT, przede wszystkim w MŚP (<i>w tym dostęp do usług B&RT w centrach badawczych</i>)				
5	Zaawansowane usługi pomocnicze dla firm i grup firm				
6	Wsparcie MŚP dla promocji produktów przyjaznych środowisku i procesów produkcji (<i>wprowadzenie efektywnego systemu zarządzania środowiskiem, przyjęcie i wykorzystanie technologii zapobiegających zanieczyszczeniom i integrowanie czystych technologii w produkcjach zakładów</i>)				

7	Inwestowanie w firmy bezpośrednio powiązane z badaniami i innowacjami (<i>innowacyjne technologie, zakładanie firm przez uniwersytety, istniejące centra I firmy B&RT, itp.</i>)				
8	Inne inwestycje w firmy				
9	Inne środki stymulujące badania i innowacje oraz przedsiębiorczość w MŚP				
Spółeczeństwo informacyjne					
10	Infrastruktura telefoniczna (w tym szerokopasmowe łącza)	☒			
11	Technologie informacyjne i komunikacyjne (<i>dostępność, bezpieczeństwo, interoperacyjność, zapobieganie ryzyku, badania, innowacje, e-zawartość, itp.</i>)	☒			
12	Technologie informacyjne i komunikacyjne (TEN-ICT)	☒			
13	Usługi i wnioski dla mieszkańców (<i>administracja elektroniczna, e-zdrowie, e-kształcenie, elektroniczna walka z alienacją społeczną, itp.</i>)	☒			
14	Usługi i wnioski dla MŚP (<i>handel elektroniczny, edukacja i szkolenia, łączność sieciowa, etc.</i>)		☒		
15	Inne środki mające poprawić dostępność do racjonalnego wykorzystania ICT przez MŚP				
Transport					
16	Koleje				
17	Koleje (TEN-T)				
18	Majątek ruchomy kolei				
19	Majątek ruchomy kolei (TEN-T)				
20	Autostrady				
21	Autostrady (TEN-T)				
22	Drogi państwowe				
23	Drogi regionalne/lokalne	☒			
24	Ścieżki rowerowe	☒			
25	Transport miejski	☒			

26	Przewóz multimodalny	☒			
27	Przewóz multimodalny (TEN-T)				
28	Inteligentne systemy transportu	☒			
29	Lotniska				
30	Porty				
31	Szlaki śródlądowe (regionalne i lokalne)	☒			
32	Szlaki śródlądowe (TEN-T)				
Energia					
33	Elektryczność				
34	Elektryczność (TEN-E)				
35	Gaz ziemny				
36	Gaz ziemny (TEN-E)				
37	Produkty naftowe				
38	Produkty naftowe (TEN-E)				
39	Energia odnawialna: wiatr	☒			
40	Energia odnawialna: słoneczna	☒			
41	Energia odnawialne: biomasa	☒			
42	Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i inne	☒			
43	Wydajność energetyczna, produkcja skojarzona, gospodarka energetyczna	☒			
Ochrona środowiska i zapobieganie ryzyku					
44	Zarządzanie odpadami domowymi i przemysłowymi	☒			
45	Zarządzanie i dystrybucja wody (pitnej)	☒			
46	Uzdatnianie wody (ścieki)	☒			
47	Jakość powietrza	☒			
48	Zintegrowane zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń	☒			
49	Złagodzenie i przystosowanie do zmian klimatycznych				
50	Rehabilitacja terenów przemysłowych i zanieczyszczonych terenów	☒			
51	Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym Natura 2000)	☒			

52	Promowanie czystego miejskiego transportu				
53	Zapobieganie ryzyku (<i>w tym szkicowanie i wdrażanie planów i środków mających zapobiec i zarządzać ryzykiem naturalnym technologicznym</i>)	☒			
54	Inne środki chroniące środowisko i zapobiegające ryzyku	☒			
Turystyka					
55	Promocja zasobów naturalnych		☒	☒	
56	Ochrona i rozwój dziedzictwa przyrodniczego		☒	☒	
57	Inne wsparcie mające na celu polepszenie usług turystycznych		☒	☒	
Kultura					
58	Ochrona i zabezpieczenie dziedzictwa kulturowego		☒	☒	
59	Rozwój infrastruktury kulturalnej		☒	☒	
60	Inna pomoc mająca na celu polepszenie usług kulturalnych		☒	☒	
Regeneracja terenów miejskich i wiejskich					
61	Zintegrowane projekty regeneracji na terenach miejskich i wiejskich		☒		
Wzrost zdolności przystosowania się pracowników i firm, przedsiębiorstw i przedsiębiorców					
62	Rozwój długofalowych systemów uczenia i strategii w firmach; szkolenia i usługi dla pracowników i rozwijanie ich przystosowalności do zmian; promowanie przedsiębiorczości i innowacji				
63	Projektowanie i rozpowszechnianie innowacyjnych i bardziej wydajnych sposobów organizowania pracy				
64	Rozwój szczególnych usług dla zatrudnienia, szkoleń i wsparcia w połączeniu z restrukturyzacją sektorów i firm, rozwojem systemów przewidywania zmian gospodarczych i przyszłych wymogów w zakresie pracy i umiejętności				

<i>Ulepszanie dostępu do zatrudnienia oraz jego utrzymanie</i>					
65	Modernizacja i wzmocnienie instytucji rynku pracy				
66	Wprowadzenie aktywnych i zapobiegawczych środków na rynku pracy		☒		
67	Środki zachęcające do aktywnego starzenia i przedłużania życia zawodowego			☒	
68	Wsparcie samozatrudnienia i rozpoczęcia działalności gospodarczej				
69	Środki ulepszające dostęp do zatrudnienia i zwiększające zrównoważony udział i postęp kobiet w zatrudnieniu, celem redukcji dyskryminacji płci na rynku pracy i pogodzenia pracy i życia prywatnego – ułatwienie dostępu do pomocy w opiece nad dziećmi oraz opieka nad osobami będących na utrzymaniu		☒		
70	Specyficzne działania mające na celu wzrost udziału imigrantów w zatrudnieniu i w ten sposób wzmocnienie ich integracji w społeczeństwie				
<i>Ulepszanie integracji społecznej osób mniej uprzywilejowanych</i>					
71	Drogi do integracji i ponownego wejścia w zatrudnienie dla ludzi pokrzywdzonych przez los; zwalczanie dyskryminacji w dostępie i przetwarzaniu rynku pracy i promowanie akceptacji dla odmienności w miejscach pracy				

<i>Ulepszanie kapitału ludzkiego</i>					
72	Projektowanie, wprowadzanie i wdrażanie reform w oświacie i systemie szkoleń, aby rozwinąć zdolność zatrudniania, umacnianie znaczenia rynku pracy na etapie podstawowego i zawodowego kształcenia i szkoleń, uaktualnianie umiejętności szkolącego personelu z widokiem na innowacje i wiedzę opartą na gospodarce.				
73	Środki zwiększające udział w edukacji i szkoleniach w cyklu życiowym, wliczając w to czynności prowadzące do zmniejszenia odejścia ze szkoły na etapie wczesnoszkolnym, segregacji ze względu na płeć i zwiększoną jakość i dostęp do podstawowego, zawodowego i wyższego szkolnictwa i szkoleń		☒	☒	
74	Rozwój potencjału ludzkiego w dziedzinie badań i innowacji, a w szczególności studiów doktoranckich i szkoleń dla badaczy, oraz zakładanie sieci pomiędzy uniwersytetami, centrami badawczymi i przedsiębiorstwami		☒	☒	
<i>Inwestycje w infrastrukturę społeczną</i>					
75	Infrastruktura edukacyjna				
76	Infrastruktura zdrowotna				
77	Infrastruktura opieki nad dziećmi				
78	Infrastruktura domowa				
79	Inne społeczne infrastruktury				
<i>Mobilizacja reform na polu zatrudnienia i włączenia</i>					
80	Promowanie partnerstw, paktów i inicjatyw poprzez organizowanie sieci odpowiednich partnerów		☒	☒	
<i>Wzmacnianie zdolności instytucjonalnej na poziomie narodowym, regionalnym i lokalnym</i>					

81	Mechanizmy dla ulepszenia dobrej polityki i projektowania programów, monitoringu i oceny na poziomie narodowym, regionalnym i lokalnym, budowanie zdolności do realizacji polityki i programów.				☒
Redukcja dodatkowych kosztów przeszkadzających w rozwoju terenów najbardziej oddalonych					
82	Rekompensata jakichkolwiek dodatkowych kosztów ze względu na deficyt spowodowany trudno dostępnym terenem i fragmentacją terytorialną				
83	Konkretne działania skierowane na rekompensatę dodatkowych kosztów ze względu na rozmiar czynników rynku				
84	Wsparcie rekompensaty dodatkowych kosztów ze względu na warunki klimatyczne i trudności przy pozyskiwaniu ulg				
Wsparcie techniczne					
85	Przygotowanie, wdrożenie, monitoring i inspekcja				☒
86	Ocena i badania; informacja i komunikacja				☒

Tabela 2: Kody z zakresu form finansowania

Kod	Formy finansowania				
1	Pomoc bezzwrotna				
2	Pomoc (pożyczka, dotacja na spłatę oprocentowania, poręczenia)				
3	Kapitał podwyższonego ryzyka (udział, fundusz podwyższonego ryzyka)				
4	Inne formy finansowania				

Tabela 3: Kody z zakresu terytoriów

Kod	Rodzaj terytorium				
1	Miejski	☒	☒	☒	☒
2	Górzysty	☒	☒	☒	☒

3	Wyspowy				
4	Skąpo lub bardzo skąpo zaludniony				
5	Wiejski (<i>inny niż górzysty, wyspowy lub słabo lub bardzo słabo zaludniony</i>)	☒	☒	☒	☒
6	Wcześniejsze zewnętrzne granice UE (<i>po 30.04.2004</i>)				
7	Region najbardziej oddalony				
8	Tereny współpracy transgranicznej	☒	☒	☒	☒
9	Tereny współpracy transnarodowej				
10	Tereny współpracy międzyregionalnej				
0	Nie dotyczy				

Tabela 4: Kody z zakresu działalności gospodarczej

Kod	Działalność gospodarcza				
01	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo				
02	Rybołówstwo				
03	Produkcja żywności i napojów				
04	Produkcja tekstyliów i produktów tekstylnych				
05	Produkcja urządzeń dla potrzeb transportu				
06	Niewyszczególniony przemysł przetwórczy				
07	Wydobywanie i eksploatacja surowców energetycznych				
08	Elektryczność, gaz, zaopatrzenie w wodę ciepłą i parę				
09	Gromadzenie, oczyszczenie i dystrybucja wody				
10	Usługi pocztowe i telekomunikacyjne				
11	Usługi transportowe				
12	Usługi budowlane				
13	Usługi handlu detalicznego i hurtowego				
14	Usługi hotelarskie i restauracyjne				
15	Pośrednictwo finansowe				

16	Nieruchomości, wynajmowanie i działalność gospodarcza				
17	Administracja publiczna				
18	Edukacja				
19	Działania związane ze zdrowiem				
20	Praca socjalna, na rzecz społeczności lokalnej, opieka społeczna				
21	Działalności związane ze środowiskiem				
22	Inne niewyszczególnione usługi				
00	Nie dotyczy				

6. ZGODNOŚĆ PROGRAMU Z POLITYKAMI WSPÓLNOTOWYMI I NARODOWYMI

6.1. Zgodność z politykami wspólnotowymi

Program Operacyjny dot. polsko-słowackiej współpracy transgranicznej jest zgodny z regulacjami dotyczącymi podstawowej strategii oraz dokumentów programowych Unii Europejskiej, przede wszystkim w obszarze definicji celów oraz priorytetów.

Zgodnie z zasadami podanymi w Artykule 9 Rozporządzenia Nr 1083/2006, Program Operacyjny Polsko-Słowackiej Współpracy Transgranicznej zapewnia spójność wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) z działaniami, politykami oraz priorytetami Wspólnoty.

W szczególności działania, które zostaną wsparte w ramach tego programu, będą zgodne zarówno celami rozwoju zawartymi w zaktualizowanej Strategii Lizbońskiej, jak i z zasadami trwałego rozwoju określonymi w Strategii Goeteborskiej.

Opierając się na zaktualizowanej Strategii Lizbońskiej, dokument Komisji Europejskiej z 5 lipca 2005 COM (2005) 0299 „Polityka spójności wspierająca rozwój gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytoczne Wspólnoty na okres 2007 – 2013”, zdefiniował następujące priorytety polityki spójności:

- uczynienie państw członkowskich UE, ich regionów i miast bardziej atrakcyjnymi poprzez zwiększenie ich dostępności, zapewnienie usług na odpowiednim poziomie i o odpowiedniej jakości i ochronę środowiska;
- zachęcanie do innowacyjności, przedsiębiorczości oraz poszerzania wiedzy na tematy gospodarcze przez badania i innowacje, w tym nowe technologie informacyjne i komunikacyjne; oraz
- tworzenie więcej „lepszyc” miejsc pracy poprzez zatrudnianie większej liczby osób lub też rozwijanie przedsiębiorczości, podnoszenie umiejętności dostosowywania się pracowników i przedsiębiorstw do wymagań rynku oraz wzrost inwestycji w kapitał ludzki.

W latach 2007-2013 Program Operacyjny dot. polsko-słowackiej współpracy transgranicznej przyczyni się do realizacji priorytetów zaktualizowanej Strategii Lizbońskiej oraz Strategicznych Wytocznych Wspólnoty w zakresie celów, priorytetów i kryteriów wsparcia.

Wszystkie złożone projekty będą sprawdzane pod względem ich wkładu w osiągnięcie celów zdefiniowanych w Strategii Lizbońskiej i Goeteborskiej. Znajdzie to odzwierciedlenie w kryteriach oceny projektów. Dodatkowo ten aspekt będzie również brany pod uwagę przy podejmowaniu ostatecznej decyzji o współfinansowaniu projektów.

W Programie zostanie zapewniona zgodność z postanowieniami Traktatu o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej oraz innymi, powiązаныmi z nim dokumentami. Program uwzględnia ważne regulacje zawarte w Rozporządzeniu Rady (WE) Nr 1083/2006, określające ogólne zasady Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności, jak również w Rozporządzeniu (WE) Nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego oraz Rozporządzeniu Rady z dnia 5 lipca 2006 r. dotyczącym Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Art. 3 Rozporządzenia Nr 1083/2006 brzmi:

„Działanie podejmowane w ramach funduszy obejmuje, na poziomie krajowym i regionalnym, priorytety Wspólnoty sprzyjające trwałemu rozwojowi poprzez wzmocnienie wzrostu, konkurencyjności, zatrudnienia i integracji społecznej oraz poprzez ochronę i poprawę jakości środowiska naturalnego.”

Program Operacyjny jest spójny z Europejską Agendą Polityki Społecznej uchwaloną w 2000 roku. Agenda ta wpisuje się m.in. w realizację Strategii Lizbońskiej, która określa główny kierunek działań również w zakresie polityki społecznej. Przede wszystkim dotyczy to kwestii walki z ubóstwem oraz wszelkimi formami wykluczenia i dyskryminacji, mając na celu promowanie integracji społecznej. Cele sformułowane w Nicei są następujące:

- zapewnienie każdemu dostępu do pracy, zasobów, praw, towarów i usług;
- zapobieganie ryzyku wykluczenia społecznego;
- ochrona ludzi najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne, mobilizacja instytucji z obszaru polityki gospodarczej i społecznej.

Dokument programowy znajduje także odbicie w ogólnych dyrektywach polityki gospodarczej oraz dyrektywach Europejskiej Strategii Zatrudnienia, w tym polityce mikro- i makroekonomicznej oraz polityce zatrudnienia mającej na celu zapewnienie nowych miejsc pracy oraz rozwój gospodarczy.

Oczekiwany jest także wpływ Programu na budowanie społeczeństwa informacyjnego zgodnie z określonymi ramami strategicznymi zawartymi w przyjętej inicjatywie „i2010 – Europejskie społeczeństwo informacyjne”. Będzie on przede wszystkim dotyczyć działań zapewniających realizację celów tej inicjatywy, głównie poprzez zwiększenie dostępu do technologii informacyjnych umożliwiających ochronę środowiska, monitorowanie oraz realizację programu na wypadek klęsk żywiołowych, poprzez zwiększenie produkcji oraz obsługi CIT – dostępność dla małych i średnich przedsiębiorstw. Wszystkie priorytety Programu Operacyjnego zawierają działania mające na celu rozwój społeczeństwa informacyjnego.

W Programie przestrzegane będą także zasady polityki wspólnotowej (w tym dyrektyw UE), w obszarze ochrony środowiska naturalnego, poprawy jego stanu oraz możliwych postępów w tej dziedzinie. Dotyczy to głównie wypełniania zobowiązań dyrektywy siedliskowej 92/43/ES, dyrektywy ptasiej 79/409/ES oraz dyrektyw dotyczących europejskiej sieci obszarów chronionych NATURA 2000. Wsparcie finansowe zostanie udzielone tym projektom, których celem jest utrzymanie różnorodności biologicznej oraz poprawa stanu środowiska naturalnego, uwzględniając obszary sieci NATURA 2000, które są usytuowane w obrębie terenów wspieranych w ramach Programu.

Wsparcie finansowe w ramach Programu będzie udzielane m.in. tym projektom, które mogą mieć znaczący wkład w realizację priorytetów zawartych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE. Wynika to z faktu, iż kraje członkowskie oraz ich społeczeństwa powinny koncentrować swoje wysiłki na działaniach związanych ze zmianami klimatycznymi oraz czystą energią, zdrowiem publicznym, wykluczeniem społecznym, demografią oraz migracją, gospodarką zasobami naturalnymi, zrównoważonym transportem. Polityka zrównoważonego rozwoju będzie realizowana także na poziomie regionalnym. W ramach Programu wspierane będą instytucje i istotne inicjatywy działające na korzyść zrównoważonego rozwoju

Zgodnie z Art. 16 Rozporządzenia Nr 1083/2006 Program ma zagwarantować „zapobieganie jakiegokolwiek dyskryminacji płci, rasy, pochodzenia etnicznego, wiary czy przekonań religijnych, niepełnosprawności, wieku lub orientacji seksualnej.” Wyrównywanie szans zawodowych kobiet i mężczyzn, mające zagwarantować jedną z podstawowych zasad, jaką jest równość płci, będzie brane pod uwagę w fazie definiowania kryteriów wyboru projektów do wsparcia finansowego. Program uwzględnia fakt, iż w obszarze wsparcia występują istotne problemy na rynku pracy i oprócz wsparcia zatrudniania kobiet oraz tworzenia dla nich nowych miejsc pracy, zachęca do działań na polu edukacji specjalistycznej.

Podjęte zostaną wysiłki w celu zapewnienia komplementarności pomiędzy interwencjami UE w ramach Wspólnej Polityki Rolnej poprzez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) oraz działaniami współfinansowanymi ze środków EFRR dotyczącymi współpracy terytorialnej. Program gwarantować będzie także koordynację wsparcia pochodzącego z różnych funduszy. Kluczowym czynnikiem, mającym zapewnić uniknięcie pokrywania się z interwencjami EFOiGR, będzie bilateralny (polsko-słowacki) charakter wszystkich projektów wybranych do finansowania w ramach Programu.

Przestrzeganie zasad dot. pomocy publicznej zostanie zagwarantowane w rozumieniu Art. 87 i 88 Traktatu o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej oraz jego postanowień. Przestrzegane będą również następujące rozporządzenia: Nr 68/2001/ES, Nr 69/2001/ES, Nr 70/2001/ES, Nr 2204/2002/ES. Wszystkie złożone projekty będą oceniane z uwzględnieniem zasad pomocy publicznej. W przypadku pomocy przekraczającej pomoc publiczną de minimis lub pomoc objętą jednym z rozporządzeń dotyczących wyłączeń grupowych, wymagane jest każdorazowe powiadomienie i zgoda Komisji Europejskiej.

Jedną z głównych zasad egzekwowanych względem każdego z projektów w ramach Programu będzie zapewnienie jego trwałości (trwałość projektu). Zasada ta będzie weryfikowana zarówno w fazie programowania i wybierania projektów, jak i na etapie ewaluacji. Dofinansowane projekty będą musiały wykazać instytucjonalną i finansową trwałość po zakończeniu wsparcia.

Przestrzegana będzie również zasada dodatkowości, zawarta w Art. 15 Rozporządzenia Nr 1083/2006. Zgodnie z tą zasadą środki z funduszy strukturalnych nie będą zastępować wydatków publicznych ani równoważnych wydatków strukturalnych ponoszonych przez państwa członkowskie. Zgodność z tą zasadą będzie zapewniana podczas oceny projektów.

Zgodnie z Art. 47 i 48 Rozporządzenia Nr 1083/2006 zostanie przeprowadzona ewaluacja Programu, aby ocenić efekty Programu w odniesieniu do kryteriów Unii Europejskiej w zakresie znaczenia, efektywności, wydajności, trwałości, oddziaływania, jak również wpływu współpracy transgranicznej na środowisko naturalne, zgodności z zasadą równego traktowania i równych szans, udziału w osiągnięciu celów strategicznych Wspólnoty, jak również wartość dodaną przez wsparcie Wspólnoty.

Za dokładny nadzór nad realizacją polityk wspólnotowych odpowiedzialna jest Instytucja Zarządzająca.

6.2. Zgodność z politykami narodowymi

Projekty realizowane w ramach Programu w perspektywie 2007-2013 uzupełnią działania prowadzone w ramach narodowych programów określonych w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia (NSRO).

W Polsce przygotowany został projekt dokumentu: Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 – wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie). Program Operacyjny dot. polsko-słowackiej współpracy transgranicznej wpisuje się w strategiczny cel NSRO, na który składają się: tworzenie środowiska sprzyjającego konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, aby zapewnić większy poziom zatrudnienia, oraz podnoszenie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej; przyczyni się on również do realizacji następujących celów horyzontalnych:

- polepszenia jakości ludzkiego kapitału i wzrost społecznej spójności
- budowania i unowocześniania technicznej i społecznej infrastruktury, która odgrywa istotną rolę w podnoszeniu konkurencyjności Polski,
- podnoszenie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, szczególnie sektora produkcyjnego wraz z wysoką wartością dodaną i rozwojem sektora usług,
- rozwój konkurencyjności regionów Polski i przeciwdziałanie ich społecznej, ekonomicznej i przestrzennej marginalizacji.

W Republice Słowackiej Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia są w trakcie przygotowania. Zasadnicza część NSRO pochodzi ze strategii gospodarczego i społecznego rozwoju Słowacji. W tekście NSRO zamieszczona jest szczegółowa charakterystyka tej strategii. Zakłada ona, iż rozwój gospodarki opartej na wiedzy oraz wzrost jej udziału w społeczeństwie zapewni obywatelom Słowacji wyższy standard życia, na poziomie porównywalnym z najbardziej rozwiniętymi krajami europejskimi, oraz że zaspokoi ich potrzeby życiowe, a także utrzyma jakość środowiska naturalnego dla następnych pokoleń.

Cel określony w NSRO Republiki Słowackiej dotyczy uzyskania znaczącego wzrostu, zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju, w zakresie konkurencyjności i produkcji w gospodarce Słowacji do roku 2013. Ma to przyczynić się do zapewnienia trwałego rozwoju gospodarczego i społecznego Słowacji, a z drugiej strony – do rozwiązywania problemu braku równowagi związanej z głównymi czynnikami rozwoju. NSRO Republiki Słowackiej przywiązuje szczególne znaczenie do rozwoju infrastruktury i zwiększenia dostępności regionów, wspierania innowacyjności, informatyzacji i rozwoju zasobów ludzkich.

Program Operacyjny odnosi się do priorytetów Polski i Słowacji, dotyczy obu narodowych programów, a poprzez swoją strategię przyczynia się do realizacji celów w kontekście transgranicznym. Projekty realizowane w ramach Programu odpowiednio wpisują się także w działania realizowane z wykorzystaniem innych programów operacyjnych.

Projekty wspierane w ramach Programu uzupełnią projekty realizowane przez programy operacyjne zarządzane przez właściwe ministerstwa. Zgodność programów jest zapewniona również na poziomie regionalnym. Program Operacyjny dot. polsko-słowackiej współpracy transgranicznej powstał we współpracy z regionami, których dotyczy, i w ten sposób została zapewniona zgodność z celami programów rozwoju regionalnego.

W latach 2007-2013 w ramach Programu będą wsparte tylko te projekty, w których uczestniczyć będą partnerzy z obu krajów i które przyniosą korzyści społecznościom obu krajów. Projekty muszą być rzeczywiście transgraniczne na wszystkich etapach przygotowania i realizacji. Każdy projekt będzie miał partnera wiodącego zgodnie z Art. 20 Rozporządzenia EFRR.

7. PLAN FINANSOWY

7.1. Roczny plan finansowy wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Tabela 13. Roczny plan finansowy wsparcia z EFRR

	EFRR
2007	22 339 438
2008	21 225 197
2009	21 493 387
2010	22 136 134
2011	22 795 978
2012	23 399 543
2013	24 018 086
Suma 2007 – 2013	157 407 763

7.2. Udział wspólnotowy i partnerów krajowych, wysokość wsparcia z EFRR

Priorytet	Środki Wspólnoty	Środki publiczne*	Środki prywatne	Środki całkowite	Poziom współfinansowania Wspólnoty	Dla informacji	
	a	b	c	d=a+b+c	e=a/d	EB I	Inne środki
Priorytet 1: Rozwój infrastruktury o znaczeniu transgranicznym	67 685 338	11 944 471	-	79 629 810	85%	-	-
Priorytet 2: Rozwój społeczno-gospodarczy	53 518 639	9 444 466	-	62 963 105	85%	-	-
Priorytet 3: Wsparcie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)	26 759 320	4 722 233	-	31 481 553	85%	-	-

Priorytet 4: Pomoc techniczna	9 444 466	1 666 670	-	11 111 136	85%	-	-
Suma	157 407 763	27 777 841		185 185 604	85%		

10% lub 15% środków z krajowego współfinansowania dla każdego słowackiego projektu zapewni Instytucja Krajowa.

8. SYSTEM WDRAŻANIA

8.1 Poziom zarządzania programem

Zgodnie z art. 14 Rozporządzenia EFRR na potrzeby zarządzania i wdrażania programu powołano wspólną strukturę organizacyjną.

Do głównych elementów tej struktury należą:

- Instytucja Zarządzająca
- Instytucja Krajowa
- Instytucja Certyfikująca
- Instytucja Audytowa

Pozostałe podmioty składające się na strukturę organizacyjną i uczestniczące we wdrożeniu programu to:

- Instytucje Kontrolne zgodnie z art. 16 (1) Rozporządzenia EFRR
- Wspólny Sekretariat Techniczny
- Instytucje Pośredniczące
- Punkty Informacyjne, zlokalizowane po stronie słowackiej

Po stronie polskiej pracę WST mogą wspomagać Regionalne Punkty Kontaktowe z województw: śląskiego, małopolskiego i podkarpackiego. Ich działania nie podlegają finansowaniu ze środków UE.

Na podstawie przepisu art. 62 Rozporządzenia nr 1083/2006, powołano Komitet Monitorujący program (dalej zwany KM).

Obowiązki poszczególnych podmiotów wskazano w tekście niniejszego rozdziału, podczas gdy szczegółowe dane kontaktowe poszczególnych jednostek zaangażowanych w realizację programu znajdują się w dokumencie uzupełniającym.

Podział zadań pomiędzy polskimi i słowackimi partnerami w ramach programu będzie określony w porozumieniu o współpracy, które zostanie podpisane przez właściwe ministerstwa (m.in. polskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz słowackie Ministerstwo Budownictwa i Rozwoju Regionalnego) po zatwierdzeniu Programu Operacyjnego współpracy transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka na lata 2007-2013.

8.2. Działalność struktur zarządzających

8.2.1. Instytucja Zarządzająca

Zgodnie z porozumieniem Państw Członkowskich zaangażowanych we wdrażanie programu, zadania Instytucji Zarządzającej (IZ) będzie wypełniać polskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Instytucją wspierającą działania IZ po stronie słowackiej w zakresie realizacji programu będzie słowackie Ministerstwo Budownictwa i Rozwoju Regionalnego.

Zgodnie z art. 60 Rozporządzenia nr 1083/2006, a także art. 14 i 15 Rozporządzenia EFRR, Instytucja Zarządzająca odpowiada za:

- zarządzanie i wdrażanie programu operacyjnego w sposób zgodny z zasadami należytego zarządzania finansami;
- przygotowanie dokumentu uzupełniającego i zapewnienie wdrożenia programu zgodnie z tym dokumentem;
- reprezentowanie programu przed Komisją Europejską;
- zapewnienie zgodności programu operacyjnego oraz dokumentu uzupełniającego z prawem wspólnotowym i krajowym;
- weryfikację, że współfinansowane towary i usługi są dostarczone oraz że wydatki zadeklarowane przez beneficjentów na operacje zostały rzeczywiście poniesione i są zgodne z zasadami wspólnotowymi i krajowymi (zadania z tym związane IZ może powierzyć do realizacji WST)
- zapewnienie, że operacje są wybierane do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do programu operacyjnego oraz że spełniają one zasady wspólnotowe i krajowe przez cały okres ich realizacji
- ewaluację programu zgodnie z Art. 48 ust. 3 Rozporządzenia nr 1083/2006
- zapewnienie, że wydatki każdego beneficjenta uczestniczącego w projekcie podlegały weryfikacji przez niezależnego kontrolera, o którym mowa w art. 16(1) Rozporządzenia EFRR;
- podpisanie umów z Partnerami Wiodącymi oraz określenie wytycznych dotyczących realizacji przedsięwzięć,
- zagwarantowanie, że istnieje centralny system informatyczny powiązany z systemem słowackim na potrzeby rejestracji i przechowywania zapisów księgowych dla każdego projektu w ramach programu operacyjnego oraz że dane dotyczące wdrażania niezbędne dla celów zarządzania finansowego, monitorowania, weryfikacji, audytu i ewaluacji są właściwie gromadzone;
- zapewnienie, że beneficjenci i inne jednostki zaangażowane we wdrażanie projektów prowadzą odrębny system księgowy lub stosują odpowiednie kody księgowe dla wszelkich transakcji związanych z projektem przy jednoczesnym pełnym przestrzeganiu obowiązujących przepisów krajowych w zakresie rachunkowości;
- określenie procedur zmierzających do zagwarantowania, że wszelkie dokumenty dotyczące wydatków i kontroli wymaganych dla zapewnienia odpowiedniej ścieżki audytu są przechowywane zgodnie z wymaganiami art. 90 Rozporządzenia nr 1083/2006;
- zapewnienie, że Instytucja Certyfikująca dla celów certyfikacji otrzymuje wszelkie niezbędne informacje na temat procedur oraz weryfikacji prowadzonych w związku z ponoszonymi kosztami;

- kierowanie pracami Komitetu Monitorującego oraz przekazywanie mu dokumentów wymaganych w celu zapewnienia odpowiedniej jakości wdrażania programu operacyjnego, podlegającego monitorowaniu w świetle jego szczegółowych celów;
- przygotowanie, a następnie -po zatwierdzeniu przez Komitet Monitorujący- przedkładanie Komisji Europejskiej rocznych i końcowych raportów z wdrażania;
- zagwarantowanie przestrzegania wymagań informacyjnych wskazanych w art. 69 Rozporządzenia nr 1083/2006;
- powołanie Wspólnego Sekretariatu Technicznego.

8.2.2. Instytucja Krajowa

Ministerstwo Budownictwa i Rozwoju Regionalnego Republiki Słowackiej, jako Instytucja Krajowa ds. Programu po stronie słowackiej (IK), będzie współpracować z Instytucją Zarządzającą.

Instytucja Krajowa jest partnerem Instytucji Zarządzającej w zakresie akceptacji decyzji, przepisów, procedur i procesów dotyczących programu, jak i poszczególnych projektów.

W porozumieniu o współpracy zostaną określone m.in. stosunki między Instytucją Zarządzającą a Instytucją Krajową.

Instytucja Krajowa spełnia przede wszystkim następujące funkcje:

- koordynacja, wdrażanie i monitorowanie programu oraz projektów po stronie słowackiej
- zapewnienie udziału pracowników słowackich w WST
- podpisywanie umów ze słowackimi beneficjentami w zakresie współfinansowania krajowego (10 lub 15%).

8.2.3. Instytucja Certyfikująca

Obowiązki Instytucji Certyfikującej (IC) będą realizowane przez Departament Certyfikacji w polskim Ministerstwie Rozwoju Regionalnego.

Zgodnie z art. 61 Rozporządzenia nr 1083/2006, a także art. 14 Rozporządzenia EFRR, powołana zostanie jedna Instytucja Certyfikująca odpowiedzialna w szczególności za:

- przyjmowanie płatności dokonywanych przez Komisję Europejską oraz, zasadniczo, realizację płatności na rzecz partnera wiodącego;
- przygotowanie i przedkładanie Komisji Europejskiej poświadczonych deklaracji wydatków oraz wniosków o płatność;
- poświadczanie, że:
  - deklaracje wydatków są dokładne, pochodzą z rzetelnie prowadzonych systemów rachunkowości i opierają się na możliwych do weryfikacji dokumentach źródłowych,
  - zadeklarowane wydatki są zgodne z właściwymi przepisami wspólnotowymi i krajowymi oraz zostały poniesione w związku z projektami wybranymi do dofinansowania na podstawie kryteriów obowiązujących w ramach programu i odpowiadających przepisom prawa wspólnotowego i krajowego;
- zapewnienie dla celów certyfikacji (poświadczenia), że otrzymała odpowiednie informacje od Instytucji Zarządzającej na temat procedur oraz weryfikacji wydatków wyszczególnionych w deklaracji;

- uwzględnienie dla celów certyfikacji wyników wszelkich audytów prowadzonych przez lub z upoważnienia Instytucji Audytowej;
- prowadzenie w postaci elektronicznej zapisów księgowych wydatków przedkładanych Komisji Europejskiej;
- prowadzenie rejestru kwot podlegających zwrotowi oraz kwot wycofanych wskutek anulowania całości bądź części finansowania dla projektu. Kwoty odzyskane są zwracane do budżetu ogólnego Unii Europejskiej przed zamknięciem programu operacyjnego poprzez ich potrącenie z następczej deklaracji wydatków.

8.2.4. Instytucja Audytowa

Państwa Członkowskie uczestniczące w programie operacyjnym wyznaczają Instytucję Audytową (IA) z siedzibą w Polsce (Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej w Ministerstwie Finansów). Pracę Instytucji Audytowej wspomagać będzie Grupa Audytorów złożona z przedstawicieli obu krajów.

Zgodnie z art. 62 Rozporządzenia nr 1083/2006, a także art. 14 Rozporządzenia EFRR, Instytucja Audytowa będzie odpowiedzialna w szczególności za:

- zapewnienie prowadzenia audytów w celu weryfikacji efektywnego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli programu operacyjnego;
- zagwarantowanie prowadzenia audytów projektów na podstawie stosownej próby w celu weryfikacji zadeklarowanych wydatków;
- przedłożenie Komisji Europejskiej w ciągu dziewięciu miesięcy od daty zatwierdzenia programu operacyjnego strategii audytu wskazującej jednostki, które będą realizować powyższe audyty, metodologię, która zostanie zastosowana, metody doboru próbek projektów oraz indykatywny plan audytów w celu zagwarantowania, że główne jednostki podlegają audytowi i że audyty są rozłożone równomiernie na cały okres realizacji programu;
- do 31 grudnia każdego roku w latach 2008 – 2015:
  - przedkładanie Komisji Europejskiej rocznego raportu audytowego wyszczególniającego wnioski z audytów przeprowadzonych w okresie poprzednich 12 miesięcy zakończonym dnia 30 czerwca danego roku, zgodnie ze strategią audytu dla programu operacyjnego oraz wskazującego wszelkie braki wykryte w ramach systemów zarządzania i kontroli programu. Pierwszy raport wymagający przedłożenia do dnia 31 grudnia 2008 r. będzie dotyczyć okresu od 1 stycznia 2007 r. do 30 czerwca 2008 r. Informacje dotyczące audytów realizowanych po dniu 1 lipca 2015 r. znajdą się w końcowym raporcie audytowym dołączonym do deklaracji zamknięcia programu, o którym mowa poniżej;
  - wydawanie opinii, na podstawie kontroli i audytów prowadzonych na zlecenie Instytucji Audytowej, wskazujących, czy system zarządzania i kontroli funkcjonuje skutecznie tak, aby dawać racjonalne zapewnienie, iż deklaracje wydatków przedkładane Komisji Europejskiej są prawidłowe, a co za tym idzie że transakcje będące ich podstawą są zgodne z prawem i wymaganiami;
  - przedkładanie, w stosownych przypadkach, zgodnie z art. 88 Rozporządzenia 1083/2006, deklaracji częściowego zamknięcia programu wraz z oceną zgodności z prawem i wymaganiami danych wydatków;
- przedłożenie Komisji Europejskiej najpóźniej do dnia 31 marca 2017 r. deklaracji zamknięcia programu wraz z oceną zasadności wniosku o płatność końcową oraz zgodności z prawem i wymaganiami transakcji będących podstawą wydatków

objętych końcową deklaracją wydatków, której towarzyszyć będzie raport końcowy z audytu.

Institucja Audytowa zagwarantuje, że czynności audytowe będą prowadzone z uwzględnieniem międzynarodowych standardów prowadzenia audytu.

W przypadku, gdy kontrole i audyty są realizowane przez jednostkę inną niż Instytucja Audytowa, wówczas Instytucja Audytowa zapewni takim jednostkom niezbędną niezależność funkcjonalną.

8.2.5. Instytucje Kontrolne

Państwo Członkowskie jest -zgodnie z art. 70 i kolejnymi Rozporządzenia 1083/2006- odpowiedzialne za zarządzanie i kontrolę programu operacyjnego, a w szczególności za:

- zapewnienie, że systemy zarządzania i kontroli programów operacyjnych są ustanowione zgodnie z art. 58-62 Rozporządzenia 1083/2006 i że funkcjonują one efektywnie
- zapobieganie, wykrywanie i usuwanie nieprawidłowości oraz odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych wraz, w stosownych przypadkach, z odsetkami z tytułu zaległych płatności. Państwa Członkowskie zgłaszają powyższe Komisji Europejskiej, a następnie na bieżąco informują Komisję Europejską o przebiegu postępowań administracyjnych i prawnych.

W celu zagwarantowania odpowiedniej absorpcji funduszy oraz zgodności z przepisami krajowymi i wspólnotowymi w ramach poszczególnych projektów (art. 16 Rozporządzenia EFRR) w obu krajach powołano instytucje prowadzące kontrolę.

Po stronie słowackiej Ministerstwo Budownictwa i Rozwoju Regionalnego pełni funkcję instytucji prowadzącej kontrolę I stopnia.

Po stronie polskiej kontrolę I stopnia prowadzić będą stosowne podmioty w województwach: śląskim, małopolskim i podkarpackim.

Instytucje prowadzące kontrolę I stopnia wykonują głównie następujące zadania:

- weryfikacja zgodności wydatków zadeklarowanych przez beneficjentów w zatwierdzonym wniosku (w tym zmian zatwierdzonych podczas realizacji)
- weryfikacja rzeczywistej realizacji współfinansowanych produktów i usług
- weryfikacja kwalifikowalności wydatków oraz ich poprawności z punktu widzenia rachunkowości
- weryfikacja, czy zadeklarowane wydatki zostały poniesione w sposób należyty
- weryfikacja zgodności z przepisami krajowymi i wspólnotowymi (na przykład zamówienia publiczne, pomoc publiczna, obowiązki w zakresie informacji itd.).

Weryfikacja obejmuje administracyjne, finansowe, techniczne i merytoryczne elementy projektu.

Weryfikacja polega na kontroli administracyjnej dokumentacji oraz dokumentów przedłożonych przez beneficjenta, a także na kontrolach wrywkowych "na miejscu". Weryfikacja administracyjna dokonywana jest dla wszystkich projektów i wydatków, weryfikacja wrywkowa ma miejsce w odniesieniu do wybranych projektów. Weryfikacja administracyjna i kontrola „na miejscu” będą dokonywane na podstawie procedur pisemnych.

8.2.6. Instytucje Pośredniczące

Zgodnie z art. 59 Rozporządzenia nr 1083/2006, Państwa Członkowskie mogą wyznaczyć jedną lub więcej Instytucji Pośredniczących (IP) na potrzeby realizacji niektórych zadań IZ i IC. IZ deleguje wówczas swe zadania na wskazane Instytucje Pośredniczące na podstawie stosownych umów.

Instytucje Pośredniczące po stronie słowackiej (Wyższe Jednostki Terytorialne) będą wspomagać WST w realizacji niezbędnych zadań. Ogólna odpowiedzialność za całościowy proces oceny i administracji w zakresie wszystkich projektów spoczywa na WST.

Wyższe Jednostki Terytorialne w Republice Słowackiej powołały na okres wdrażania programu 2004-2006 struktury na potrzeby aktywnego wsparcia dla WST.

8.2.7. Wspólny Sekretariat Techniczny

Zgodnie z art. 14 ust. 1 Rozporządzenia EFRR Instytucja Zarządzająca tworzy Wspólny Sekretariat Techniczny (WST), z siedzibą po stronie polskiej.

W WST zatrudnieni będą pracownicy polscy i słowaccy.

WST w szczególności będzie wspomagać Instytucję Zarządzającą, Instytucję Krajową i Komitet Monitorujący (KM), a także, w stosownych przypadkach, Instytucję Audytową w realizacji ich odpowiednich obowiązków. Ponadto będzie wykonywać następujące zadania:

- pomoc w organizacji i przygotowaniu posiedzeń Komitetu Monitorującego;
- sporządzanie protokołów z posiedzeń KM;
- wdrożenie odpowiednich decyzji KM;
- przygotowanie raportów na temat realizacji programu;
- przygotowanie pakietu dokumentów dla potencjalnych beneficjentów końcowych/wnioskodawców oraz zapewnienie jego dostępności;
- organizacja szkoleń (we współpracy z władzami lokalnymi) dla potencjalnych beneficjentów/wnioskodawców oraz przekazywanie informacji i doradztwo w zakresie właściwego przygotowania wniosku;
- ogłaszanie naboru projektów;
- rejestracja wszystkich projektów;
- zapewnienie oraz koordynacja oceny formalnej oraz oceny kwalifikowalności;
- koordynacja procesu oceny wniosków w ramach projektu, w tym:
  - zapewnienie oceny jakościowej dokonywanej przy wsparciu ekspertów regionalnych
  - przygotowanie kart informacyjnych o projektach;
  - prowadzenie bazy danych zgłoszonych projektów;
  - informowanie o programie i jego promocja;
  - realizacja innych działań niezbędnych do właściwego wdrożenia programu;
  - gromadzenie i aktualizacja danych we wspólnym systemie monitorowania.

Ponadto IZ może powierzyć WST zadania związane ze sprawdzeniem, czy współfinansowane towary i usługi zostały dostarczone oraz czy wydatki zadeklarowane przez beneficjentów na operacje zostały rzeczywiście poniesione i są zgodne z zasadami wspólnotowymi i krajowymi

8.2.8. Komitet Monitorujący

Zgodnie z art. 63 Rozporządzenia nr 1083/2006, powołuje się Komitet Monitorujący odpowiedzialny za zapewnienie efektywności i jakości wdrożenia programu operacyjnego.

W skład KM wchodzi przedstawiciele strony polskiej i strony słowackiej.

Ze swej własnej inicjatywy bądź na wniosek Komitetu Monitorującego w pracy Komitetu Monitorującego uczestniczy przedstawiciel Komisji w charakterze doradcy.

Tryb działalności KM określa Regulamin KM.

Zgodnie z art.65 Rozporządzenia nr 1083/2006, a także art. 19 Rozporządzenia EFRR, główne zadania Komitetu Monitorującego są następujące:

- analiza i zatwierdzenie kryteriów wyboru projektów podlegających finansowaniu, w terminie sześciu miesięcy od daty zatwierdzenia programu operacyjnego, a także zatwierdzanie wszelkich zmian kryteriów stosownie do potrzeb;
- zatwierdzanie przedsięwzięć/projektów mających uzyskać wsparcie ze środków EFRR;
- okresowy przegląd postępów w realizacji poszczególnych celów programu operacyjnego na podstawie dokumentów przedkładanych przez Instytucję Zarządzającą;
- weryfikacja wyników wdrażania programu, w szczególności pod kątem osiągnięcia celów ustalonych dla każdego z priorytetów oraz oceny, o której mowa w art. 48 ust. 3 Rozporządzenia 1083/2006, tj. ewaluacji
- analiza oraz zatwierdzanie rocznych i końcowych raportów z realizacji programu, o których mowa w art. 67 Rozporządzenia nr 1083/2006;
- przyjmowanie do wiadomości rocznego raportu z audytu lub jego części dotyczącej danego programu operacyjnego oraz wszelkich uwag Komisji Europejskiej na ten temat;
- KM może proponować Instytucji Zarządzającej zmianę lub analizę programu operacyjnego, która może przyczynić się do efektywniejszej realizacji celów Funduszy Strukturalnych, o których mowa w art. 3 Rozporządzenia nr 1083/2006 lub do usprawnienia zarządzania programem, także w aspekcie finansowym;
- analiza i zatwierdzanie wszelkich propozycji zmiany treści decyzji Komisji Europejskiej w sprawie wkładu Funduszy;
- po przeprowadzeniu planowych ocen Komitet Monitorujący może:
  - podejmować działania zmierzające do usprawnienia funkcjonowania programu;
  - zatwierdzać dokumenty uzupełniające.

Dla mikroprojektów powołany zostanie Podkomitet Monitorujący.

Jego kompetencje i zasady funkcjonowania zostaną określone w Regulaminie Podkomitetu.

8.3. System monitorowania i oceny

Instytucja Zarządzająca i Komitet Monitorujący gwarantują jakość wdrożenia programu operacyjnego. Instytucja Zarządzająca i Komitet Monitorujący prowadzą monitorowanie w odniesieniu do wskaźników finansowych oraz wskaźników określonych w ramach programu operacyjnego, o których mowa w art. 37(1)(c) Rozporządzenia nr 1083/2006

Wymiana danych między Komisją Europejską a Państwami Członkowskimi w tym zakresie odbywa się drogą elektroniczną zgodnie z zasadami wdrażania zawartymi w Rozporządzeniu nr 1083/2006 (Art. 103(3)).

Na potrzeby monitorowania programu sporządza się roczne i końcowe raporty z wdrażania programu. Instytucja Zarządzająca przesyła Komisji Europejskiej po raz pierwszy w 2008 r., a następnie do 30 czerwca każdego następnego roku raport roczny, a do 31 marca 2017 r. raport końcowy z wdrożenia programu operacyjnego.

Raporty będą zawierać informacje zgodne z wymaganiami art. 67 (2) Rozporządzenia nr 1083/2006.

Komisja Europejska zawiadomi o przyjęciu rocznych i końcowych raportów w trybie art. 67 (3) i (4) Rozporządzenia nr 1083/2006.

Co roku po przedłożeniu rocznego raportu na temat wdrożenia Komisja Europejska i Instytucja Zarządzająca przeprowadzają ocenę postępów realizacji programu operacyjnego w poprzednim roku w zakresie rzeczowym i finansowym oraz innych czynników w celu usprawnienia procesu wdrażania.

Przedmiot analizy może także stanowić każdy aspekt funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli ujęty w ostatnim rocznym raporcie z audytu, o którym mowa w art. 62(1)(d)(i) Rozporządzenia nr 1083/2006.

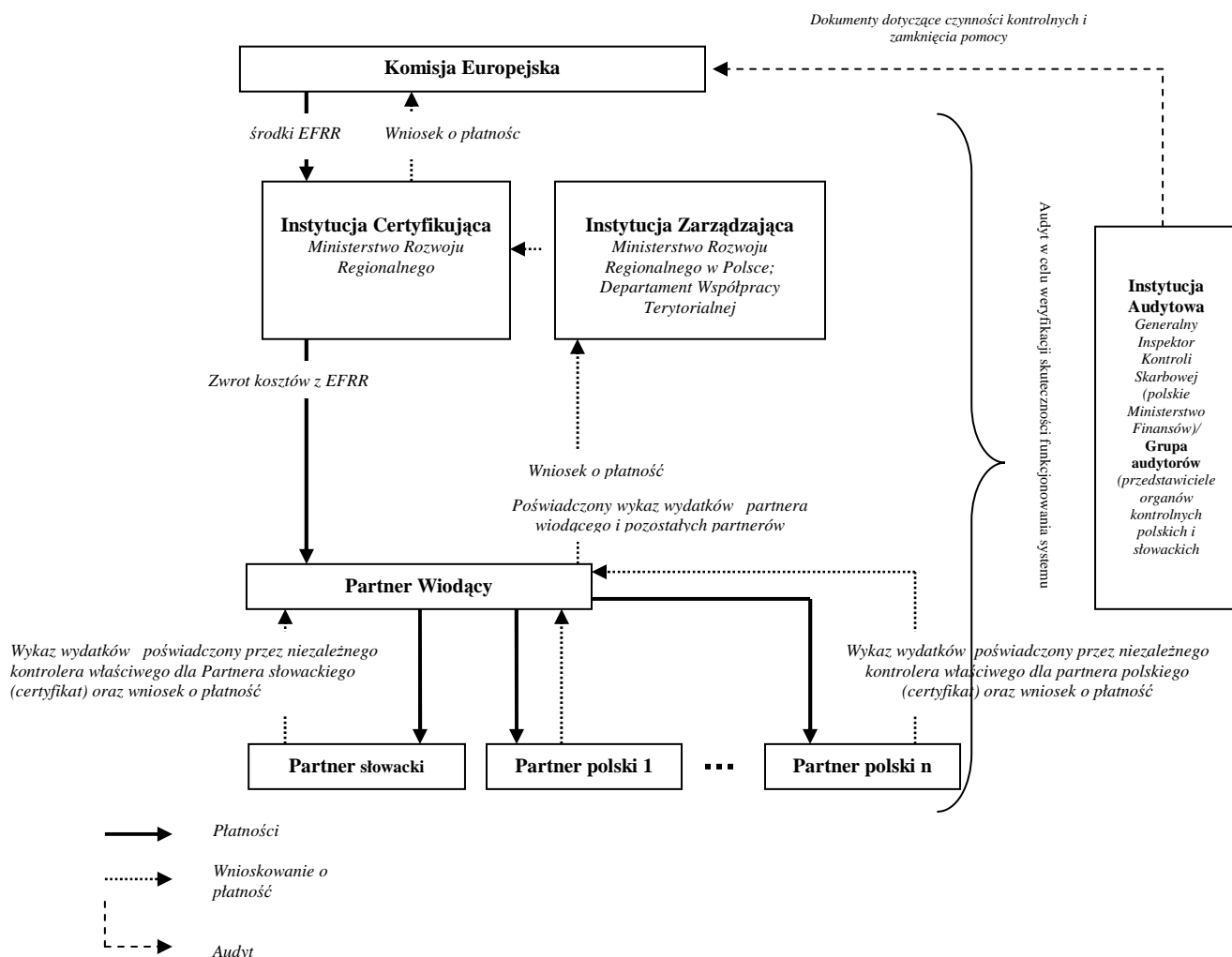
Po stosownej analizie Komisja Europejska może przekazać uwagi Państwu Członkowskiemu i Instytucji Zarządzającej, o których IZ informuje Komitet Monitorujący. Państwo Członkowskie powiadamia Komisję Europejską o działaniach podjętych w odpowiedzi na przedmiotowe uwagi.

Jeżeli, w stosownych przypadkach, dostępne są ewaluacji ex-post pomocy przyznanej w okresie wdrożenia programu 2000 – 2006, wyniki ewaluacji mogą stanowić przedmiot analizy podczas kolejnego przeglądu rocznego.

8.4. Zarządzanie Finansowe

8.4.1. Przepływy finansowe

Przepływy finansowe charakteryzuje poniższy schemat:

Zgodnie z powyższym schematem proces wnioskowania o płatność oraz refundacja środków z EFRR odbywa się w następujący sposób:

Partner projektu przygotowuje zestawienie wydatków poniesionych w danym okresie realizacji projektu i przedkłada je do krajowej instytucji kontroli I stopnia w celu uzyskania poświadczenia (certyfikatu). Partner wiodący zobowiązany jest uzyskać certyfikat poniesionych przez siebie wydatków od instytucji kontroli I stopnia w swoim kraju. Instytucje te wykonują zadania kontrolne określone w pkt. 8.2.5 tego dokumentu.

Następnie partner projektu przedkłada wniosek o płatność wraz z uzyskanym certyfikatem do partnera wiodącego, który sporządza zbiorczy wniosek o płatność dla projektu i wraz z wymaganymi dokumentami przekazuje go do Instytucji Zarządzającej. IZ sprawdza, czy zrealizowane zadania są zgodne z zakresem projektu oraz czy wydatki zadeklarowane przez partnerów projektu zostały rzeczywiście poniesione i są zgodne z zasadami wspólnotowymi i krajowymi (związane z tym zadania IZ może powierzyć do realizacji WST).

IZ po stwierdzeniu prawidłowości działań w ww. zakresie przekazuje wniosek o płatność do Instytucji Certyfikującej. Zakres poświadczenia i weryfikacji dokonywanej przez IC został określony w pkt.8.2.3 niniejszego dokumentu.

Instytucja Certyfikująca dokonuje refundacji środków EFRR na rachunek właściwego partnera wiodącego. Następnie w trybie art. 20 Rozporządzenia EFRR partner wiodący przekazuje środki EFRR innym partnerom uczestniczącym w projekcie.

Instytucja Certyfikująca przedkłada Komisji Europejskiej zbiorcze wnioski o płatność wnioskując o uzupełnienie środków na rachunku programu. Wypłaty środków z EFRR przekazywane są przez Komisję Europejską na odrębny rachunek dla programu wydzielony przez polskie Ministerstwo Finansów.

Słowaccy partnerzy w poszczególnych projektach będą podpisywali osobne umowy związane z otrzymaniem współfinansowania krajowego.

Współfinansowanie krajowe będzie im przekazywane przez właściwe instytucje zgodnie z procedurami, które zostaną określone w odrębnym dokumencie.

8.4.2 Kontrola finansowa

Kontrola finansowa odbywa się zgodnie z przepisami prawa wspólnotowego oraz ze stosownymi przepisami krajowymi.

Kontrolę finansową nad środkami Programu Operacyjnego współpracy transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka zapewniają następujące podmioty:

Kontrola I-go stopnia	
Rzeczpospolita Polska	Republika Słowacka
podmioty kontrolujące projekty w województwach: śląskim, małopolskim i podkarpackim	Ministerstwo Budownictwa i Rozwoju Regionalnego
Kontrola II-go stopnia	
Rzeczpospolita Polska	Republika Słowacka
Instytucja Audytowa (polski Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej) Grupa audytorów	
Dalsza kontrola	
Rzeczpospolita Polska	Republika Słowacka
Instytucja Audytowa (polski Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej) Grupa audytorów	

Zakres kontroli I stopnia jest opisany w pkt.8.2.5 tego dokumentu.

Zakres kontroli II stopnia i dalsza kontrola przeprowadzana przez IA są także opisane w pkt. 8.2.5. Szczegółowe informacje na temat systemu zarządzania i kontroli zostaną opisane w odrębnym dokumencie.

8.5. Procedura składania i oceny wniosków, realizacja projektów

8.5.1. Przygotowanie wniosku

Wnioskodawca na etapie przygotowania wniosku powinien zapewnić, że podstawowe kryterium programu jest spełnione – tj. efekt transgraniczny, który między innymi w praktyce oznacza, że w projekcie musi uczestniczyć przynajmniej dwóch partnerów: jeden z Polski i

jeden ze Słowacji. Jeden z partnerów musi być partnerem wiodącym w pełni odpowiedzialnym za projekt od strony zarówno merytorycznej, jak i finansowej. Zgodnie z regulacjami UE współpraca partnerów musi opierać się na przynajmniej dwóch z następujących kryteriów:

- 1) Wspólne przygotowanie projektu
- 2) Wspólna realizacja projektu
- 3) Wspólny personel realizujący projekt
- 4) Wspólne finansowanie projektu.

Formularz wniosku zostanie przygotowany przez oba Państwa Członkowskie w polskiej i słowackiej wersji językowej. Wzór formularza wniosku w postaci elektronicznej będzie udostępniony na stronie internetowej Instytucji Zarządzającej/Krajowej, Wspólnego Sekretariatu Technicznego, Instytucji Pośredniczących, Punktów Informacyjnych i Regionalnych Punktów Kontaktowych.

Formularze wniosku muszą również zawierać informacje nt.:

- partnerów projektu
- działań i celów projektu
- planu finansowego
- harmonogramu działań
- wskaźników osiągnięcia celów.

Na etapie przygotowania koncepcji projektu wnioskodawca może w Polsce otrzymać pomoc ze strony odpowiednich Regionalnych Punktów Kontaktowych, a na Słowacji ze strony Punktów Informacyjnych.

Punkty Informacyjne i Regionalne Punkty Kontaktowe informują potencjalnych wnioskodawców o wymogach programu oraz pomagają wypełnić formularz wniosku. Powyższe instytucje działają w porozumieniu ze Wspólnym Sekretariatem Technicznym i Instytucją Zarządzającą/Krajową.

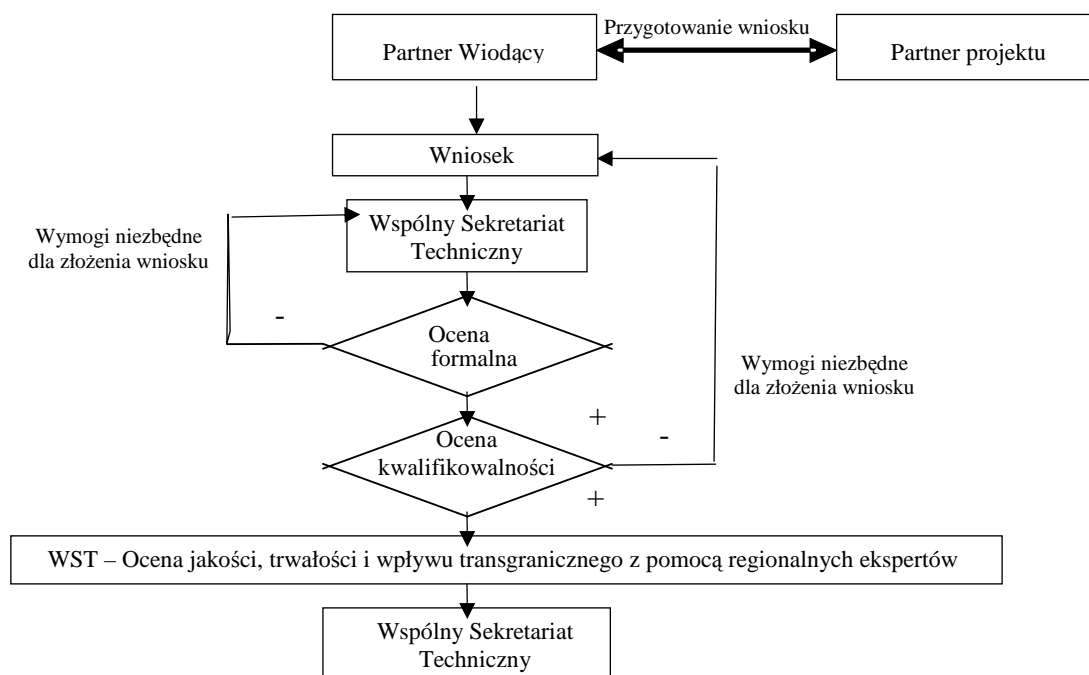
8.5.2. Składanie wniosków

Program zakłada, iż wnioski będą składane po ogłoszeniu naboru. Nabór ogłasza się w porozumieniu z Instytucją Krajową/Zarządzającą, a ogłoszenie publikowane jest w lokalnej prasie i na stronach Instytucji Zarządzającej/Krajowej, Wspólnego Sekretariatu Technicznego, Punktów Informacyjnych, Regionalnych Punktów Kontaktowych i Instytucji Pośredniczących. W ogłoszeniu muszą zostać wskazane terminy rozpoczęcia i zakończenia składania wniosków.

Konsultacji udzielają wnioskodawcom Punkty Informacyjne oraz Regionalne Punkty Kontaktowe. Składane wnioski muszą uwzględniać podstawową zasadę „partnera wiodącego”. Wszystkie projekty są składane przez polskich i słowackich partnerów wiodących bezpośrednio do Wspólnego Sekretariatu Technicznego celem rejestracji.

W przypadku mikroprojektów i projektów sieciowych – wdrażanych w ramach projektów parasolowych – wnioski przedkładane są bezpośrednio odpowiedniemu partnerowi wiodącemu lub partnerowi uczestniczącemu w projekcie. Po stronie polskiej jest to właściwy Euroregion, a po stronie słowackiej odpowiednia Wyższa Jednostka Terytorialna. Fakt, iż różne instytucje odpowiadają za zarządzanie inicjatywami lokalnymi (mikroprojektami i projektami sieciowymi) nie powoduje żadnych utrudnień w realizacji programu, zarówno w zakresie przepływu informacji, jak i procedur zatwierdzenia i koordynacji projektów.

Euroregiony po stronie polskiej i Wyższe Jednostki Terytorialne po stronie słowackiej są właściwymi partnerami, dysponującymi profesjonalnymi, wysoce wykwalifikowanymi zasobami ludzkimi, co sprawia, że należą w skali europejskiej do najbardziej rozwiniętych i doświadczonych jednostek posiadających umiejętności i wiedzę instytucjonalną potrzebną do zarządzania funduszami na rzecz wspierania współpracy transgranicznej. Podobny system zarządzania wprowadzono podczas wdrażania Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Polska – Republika Słowacka. Euroregiony po stronie polskiej i Wyższe Jednostki Terytorialne po stronie słowackiej dowiodły swych kompetencji, elastyczności, sprawności podejmowania decyzji oraz doświadczenia zawodowego na etapie przedkładania, oceny i realizacji projektów.

Ocena wniosków

Wszystkie wnioski składane do Wspólnego Sekretariatu Technicznego podlegają następującym procedurom:

- ocena formalna
- ocena kwalifikowalności
- ocena techniczna.

8.5.3. Ocena formalna

Podczas dokonywania oceny formalnej uwzględnia się poniższe elementy: kompletność wniosku, w tym załączników oraz opisów działań, poziom minimalnego wkładu własnego, zgodność z przepisami o pomocy publicznej, brak duplikacji z innymi programami UE itd.

8.5.4. Ocena kwalifikowalności

Przedmiotem oceny kwalifikowalności jest sprawdzenie i weryfikacja kwalifikowalności projektu (kwalifikowalność obszaru i kwalifikowalność kosztów), jak i kwalifikowalności wnioskodawcy w świetle dokumentacji programu.

Wszystkie wnioski, które nie spełniają kryteriów formalnych lub kwalifikowalności zostaną odrzucone. Wnioski spełniające wszystkie wymagania w tym zakresie podlegają ocenie technicznej.

8.5.5. Ocena techniczna

Wspólny Sekretariat Techniczny odpowiada za ocenę projektów. Przeprowadza on ocenę techniczną z pomocą Instytucji Krajowej, WJT po stronie słowackiej, ekspertów regionalnych i zewnętrznych, jak i innych instytucji zaangażowanych w realizację programu.

Ocena techniczna odbywa się na podstawie następujących kryteriów technicznych:

Wpływ projektu

- Wpływ transgraniczny i poziom partnerskiej współpracy
- Wpływ na rozwój regionalny
- Wpływ na politykę horyzontalną

Wykonalność projektu

- Jakość i logika projektu (w tym wskaźniki osiągnięcia celu i harmonogram realizacji projektu)
- Możliwości wnioskodawcy w zakresie zarządzania projektem
- Budżet (w jakim zakresie proponowane koszty są niezbędne do realizacji projektu i odpowiadają cenom rynkowym?)

Trwałość projektu

- Trwałość organizacyjna i finansowa

W wyniku oceny technicznej przygotowuje się listę rankingową, która jest następnie przesyłana członkom Komitetu Monitorującego. Kartę informacyjną zawierającą streszczenie projektu przygotowuje się dla każdego projektu wyszczególnionego na liście rankingowej.

8.5.6. Decyzje w sprawie współfinansowania i podpisanie umowy

Ostateczną decyzję w sprawie przyznania dofinansowania podejmuje Komitet Monitorujący. Komitet Monitorujący zatwierdza projekty na podstawie wewnętrznych procedur określonych w swoim Regulaminie. Decyzja Komitetu Monitorującego jest ostateczna i nie podlega podważeniu. Wspólny Sekretariat Techniczny publikuje na swojej stronie internetowej listę wniosków wybranych do współfinansowania.

Na podstawie decyzji Komitetu Monitorującego WST informuje pisemnie wnioskodawców o decyzji dotyczącej współfinansowania. Projekt może zostać zatwierdzony warunkowo, tzn. pod warunkiem, iż beneficjent spełni określony warunek we wskazanym terminie.

Po otrzymaniu pozytywnej decyzji w sprawie współfinansowania ze środków EFRR beneficjent podpisuje umowę z Instytucją Zarządzającą (Instytucja Krajowa gwarantuje 10% do 15% współfinansowania krajowego dla każdego projektu słowackiego). Umowa zawiera między innymi informacje o łącznej kwocie projektu, wraz z wyszczególnieniem wkładu UE

na danych etapach realizacji projektu, a także ze wskazaniem krajowych źródeł współfinansowania.

9. ROZPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O PROGRAMIE I DZIAŁANIA PROMOCYJNE

Rozpowszechnianie informacji o programie i jego promocja będą realizowane zgodnie z art. 68 Rozporządzenia nr 1083/2006. Celem tych działań jest informowanie beneficjentów w przystępny sposób o programie współpracy transgranicznej oraz o roli Wspólnoty Europejskiej we wspieraniu polsko-słowackiej współpracy transgranicznej.

Zgodnie z art. 2 Rozporządzenia nr 1083/2006 Instytucja Zarządzająca odpowiada za sformułowanie Planu Rozpowszechniania Informacji i Promocji programu, na podstawie którego będą przekazywane informacje o źródłach pomocy dostępnych w ramach programu.

Komitet Monitorujący będzie informowany na swych posiedzeniach o realizacji Planu oraz o podejmowanych działaniach informacyjnych i promocyjnych.

Plan Rozpowszechniania Informacji i Promocji powinien odpowiadać zapisom art. 2(2) Rozporządzenia i zawierać dane dot. następujących kwestii:

- cele oraz grupy docelowe
- strategia oraz zakres informowania i promocji na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym
- indykatorywny budżet dotyczący wykonania Planu
- departamenty lub inne instytucje odpowiedzialne za realizację Planu
- sposób wykonania Planu oraz jego zgodność z przepisami wspólnotowymi.

Celem Planu jest przekazanie wszystkim wnioskodawcom informacji o Programie Operacyjnym oraz o funduszach strukturalnych UE. Dodatkowo jego wykonanie powinno przyczynić się do pogłębienia ogólnego poziomu wiedzy o Unii Europejskiej i jej przedsięwzięciach zmierzających do promowania współpracy transgranicznej oraz zagwarantowanie przejrzystości działań.

Zasadnicze grupy docelowe, do których adresowany jest Plan, to:

- władze regionalne i lokalne oraz inne jednostki administracji publicznej
- partnerzy społeczno-gospodarczy
- organizacje pozarządowe
- informacji europejskiej
- ogół mieszkańców w regionach przygranicznych.

Zakres działań informacyjnych i promocyjnych

Planowane działania:

- rozpowszechnianie informacji przez wszystkie organizacje uczestniczące we wdrażaniu programu oraz przez odbiorców pomocy nt. realizacji programu, w tym publikowanie na bieżąco wyników posiedzeń Komitetu Monitorującego, głównie za pośrednictwem stron internetowych i biuletynów
- bliska współpraca z mediami w obu krajach (radio, prasa, telewizja) w celu rozpowszechniania najistotniejszych informacji nt. pomocy udzielanej w ramach programu oraz w celu popularyzacji projektów wzorcowych bądź pilotażowych.

Planowane produkty:

1. Strona internetowa zawierająca:

- informacje nt. głównych dokumentów programowych
- dane kontaktowe wszystkich organizacji uczestniczących w realizacji programu
- aktualne informacje o programie – stan realizacji programu, lista zatwierdzonych projektów wraz z wysokością przyznanego dofinansowania, harmonogram planowanych działań wraz z datami posiedzeń Komitetu Monitorującego
- aktywne odnośniki do innych stron internetowych poświęconych Unii Europejskiej i jej działalności
- odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania dotyczące programu.

2. Materiały informacyjne:

- broszury, ulotki, płyty CD poświęcone programowi
- plakaty, flagi i inne materiały promujące UE

3. Spotkania informacyjne i szkolenia:

- przynajmniej dwa razy w roku – w celu szkolenia grup docelowych.

Informacje dotyczące realizacji działań informacyjno-promocyjnych będą także zamieszczane w raporcie z realizacji programu. Po zakończeniu realizacji programu przygotowany zostanie raport końcowy.

Beneficjenci są regularnie informowani o przepisach obowiązujących w zakresie rozpowszechniania informacji. Podczas monitorowania realizacji projektu szczególna uwaga będzie zwracana na przestrzeganie przez beneficjentów zasad programu w zakresie promocji.

Jednostki odpowiedzialne za prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych:

- Instytucja Zarządzająca i Instytucja Krajowa – odpowiedzialne za przekazywanie informacji potencjalnym beneficjentom na temat możliwości uzyskania wsparcia finansowego oraz za promocję całego programu i jego efektów, we współpracy ze Wspólnym Sekretariatem Technicznym, Instytucjami Pośredniczącymi, Punktami Informacyjnymi (po stronie słowackiej) i Regionalnymi Punktami Kontaktowymi (po stronie polskiej);
- Wspólny Sekretariat Techniczny – odpowiada kompleksowo za przekazywanie informacji i za promocję programu. Jego główne zadania są następujące:
  - rozpowszechnianie kompletnych informacji o programie na stronie internetowej
  - publikowanie skróconych informacji o programie w broszurach i ulotkach
  - opracowywanie raportów rocznych i końcowych dla Komisji Europejskiej
  - realizacja działań informacyjnych w zakresie zarządzania, monitorowania i ewaluacji programu.
- Punkty Informacyjne w Republice Słowackiej, zlokalizowane w strefie przygranicznej i wspierane ze środków EFRR (ze środków pomocy technicznej), odpowiedzialne za pomoc i doradztwo dla wnioskodawców
- Regionalne Punkty Kontaktowe po stronie polskiej zlokalizowane w Urzędach Marszałkowskich w województwach: śląskim, małopolskim i podkarpackim. Do ich obowiązków należą:
  - pomoc potencjalnym beneficjentom w zakresie przygotowania i wypełniania wniosków;

- promocja programu w danym województwie;
- współpraca z innymi instytucjami wdrażającymi program.

Beneficjenci strategiczni priorytetu III (mikroprojektów) i priorytetu II.3 (projekty sieciowe) odpowiadają za przekazywanie informacji potencjalnym beneficjentom i za promocję w przedmiotowym zakresie.

10. TECHNOLOGIA INFORMACYJNA ORAZ PROCEDURY WYMIANY DANYCH KOMPUTEROWYCH MIĘDZY PAŃSTWAMI CZŁONKOWSKIMI A KOMISJĄ EUROPEJSKĄ

Wymiana danych między Komisją Europejską a Instytucją Zarządzającą programem odbywa się za pośrednictwem informatycznego systemu wymiany danych zgodnie z art. 40 Rozporządzenia.

Instytucja Zarządzająca odpowiada za wprowadzanie danych do systemu i regularną aktualizację wszelkich dokumentów dotyczących Programu Operacyjnego.

Wymiana danych odbywa się w oparciu o podpis elektroniczny zgodnie z art. 5 Rozporządzenia 1999/93. Zasady korzystania z podpisu elektronicznego zostaną określone przez Komisję Europejską.

Komisja Europejska będzie brać pod uwagę datę wysłania dokumentu do Komisji po jego wprowadzeniu do systemu. Dokument uznaje się za wysłany, jeżeli został zatwierdzony w systemie przy użyciu podpisu elektronicznego.

Koszty związane z rozwojem systemu podlegają zwrotowi przez Komisję Europejską z budżetu zgodnie z art. 43 Rozporządzenia. Wszelkie koszty dot. rozwoju współpracy transgranicznej powstałe podczas między systemem krajowym a systemem wspólnotowym, systemem lokalnym i systemem wspólnotowym, a także koszty związane z modyfikacją systemów krajowych i regionalnych celem dostosowania ich do wymagań okresu programowania będą kosztami kwalifikowanymi w rozumieniu art. 44 Rozporządzenia.

W przypadku wystąpienia siły wyższej, awarii systemu lub niewystarczających parametrów połączenia Instytucja Zarządzająca może przesłać Komisji Europejskiej wymagane dokumenty w formie papierowej przy użyciu formularzy zawartych w załączniku do Rozporządzenia (tzn.: IIa, IIb, IIIb, IV, V, VII, VIII, VIIIa, VIIIb, VIIC, VIId, IX, IXa, IXb, IXc, IXd a X). Z chwilą ustąpienia okoliczności siły wyższej Instytucja Zarządzająca zobowiązana jest wprowadzić wymagane dokumenty do systemu. W takim przypadku datą wysłania jest data, kiedy dokument został wysłany w formie papierowej.